

Prosjektet *Del HF-forskningen!*

En undersøkelse om forskningsformidling ved Det humanistiske fakultet, UiO.

Gjennomført av studenter ved masteremnet Metoder i tekst- og kommunikasjonsforskning (Retkom4110), våren 2018

I. Forord

Som del av emnet Retkom4110 – Metoder i tekst og kommunikasjonsforskning – ble det våren 2018 gjennomført en undersøkelse om forskningsformidling – praksis og holdninger – ved Det humanistiske fakultetet, UiO. Trinn for trinn arbeidet vi oss i seminaret fram til problemstilling for prosjektet, allmenn fremgangsmåte og formulering av spørsmål til de ulike delundersøkelsene. Seminardeltakerne ble så delt inn i tre grupper som gjennomførte a) en spørreskjemaundersøkelse, b) en fokusgruppesamtale, c) to individuelle intervjuer med forskere, d) en navigasjonsanalyse: Hvordan finne fram til forskeren? e) seks analyser av forskningsformidlende tekster.

Som «pensum» benyttet vi artiklene fra de siste to årenes debatt om forskningsformidling i Nytt norsk tidsskrift. Kollega Jan Svennevig, som også har undervist på emnet i vår, bidro med en dobbelttime om forskningsformidling i løpet av vårens kurs.

Studentene arbeidet grundig og samvittighetsfullt, på tross av at prosjektet ikke hadde status som obligatorisk arbeidskrav på emnet. Hovedresultatene av undersøkelsene finnes i denne rapporten.

Følgende studenter deltok i prosjektet:

Håvard Vestnes Arntsen

Jeanette Bukkøy Arntzen

Alexander Didriksen

Jenny Gudmundsen

Marte Louvinda Havstad

Monica Holberg

Emilie Johansen

Ole Andreas Laache Klevan

Christine Lien Lütcherath

Henrik Mathias Nergaard

Markus Bjerkevoll Odland

Lena Christin Pettersen

Markus Oskari Onnisekka

Eva Kathrine Rekkedal

Blindern, 31.05.2018

Johan L. Tønnesson

Professor og emneansvarlig

Sammendrag av delprosjektene

Spørreundersøkelse blant ansatte og studenter på Det humanistiske fakultet

Det er stor enighet blant studenter så vel som vitenskapelige og teknisk-administrativt ansatte om at forskere har et ansvar for å formidle eget fag og egen forskning. Det er imidlertid en større uenighet i spørsmålet om hvem som skal ha hovedansvaret for formidlingen. En høy andel vitenskapelige ansatte mener at hovedansvaret for formidling ligger hos forskeren selv. En mindre andel av teknisk-administrativt ansatte og en større andel studenter mener kommunikasjonsmedarbeidere og UiO-ansatte journalister bør ha hovedansvaret for forskningsformidling.

Undersøkelsen viser at få av deltakerne har blitt undervist i forskningsformidling i løpet av studietiden, og dette samsvarer med at få av deltakerne har blitt oppfordret til å formidle egen forskning i løpet studietiden. Det er bred enighet i at forskningsformidling bør være en integrert del av studiet på HF. Undersøkelsen viser også at 95 prosent av studentene og 66 prosent av de vitenskapelige ansatte nedprioriterer forskningsformidling pga. Tidsmangel.

Fokusgruppesamtale mellom en gruppe masterstudenter på HF

Studentene hadde ikke tidligere i studieløpet blitt oppfordret til å drive med noen form for forskningsformidling. Studiene oppmuntrer gjennom sine vurderingsformer studentene til å skrive tekster med en sensor som eneste modelleser, mens studentene ønsker og ser behov for at forskningsformidling blir en integrert del av studiene ved HF. Studentene etterlyser også open access i forskningsformidlingen. De anser publikasjonspoeng og frykt for å tape omdømme som de største hindrene for forskere når det kommer til formidling av deres egen forskning.

Intervjuer med to forskere på HF

Intervju med professor i tekstvitenskap, Kjell Lars Berge

Det finnes et behov for en gjensidig respekt mellom journalisten og forskeren. Kjell Lars Berge opplever ofte en slik respekt: «... sterke tillitsbånd mellom forskere og journalister gjør at forskere ikke behøver å frykte mediene». Det er viktig å forstå hvem man snakker til og tilpasse seg deretter.

Forholdet mellom journalisten og forskeren er og forblir asymmetrisk da forskeren har kunnskap som journalisten ikke har. Forskerens rolle i et intervju er å komme med kunnskap, så forskeren sitter på autoriteten i samtalen. Journalisten kan derfor ikke etterprøve hva forskeren vil formidle.

Intervju med professor i historie, Eirinn Larsen.

Eirinn Larsen mener forskningsformidling bør få enda mer fokus og opplever positive resultater ved et obligatorisk formidlingsprosjekt blant de som studerer historie.

Blant de som ikke har fått undervisning i formidling ser vi en deling blant de som klarer å formidle på eget initiativ, og de som de som unngår det.

Forskningsformidling er tidkrevende og at det blir nedprioritert til fordel for forskning og undervisning.

HFs dekan legger for lite vekt på forskningsformidling når han ytrer seg.

Som en offentlig finansiert institusjon har UiO et ansvar i å formidle forskningen.

Til sist gir hun gode tips med tanke på forskningsformidling: engasjer deg i faget, ta initiativ selv og bruk kanalene du har.

Hvordan finne forskeren? Undersøkelse av navigering på nettet

Hvis publikum, f.eks. journalister, ønsker å vite hvilke forskere som har greie på et bestemt tema, er «emneknaggene» som knyttes til personene viktige. De utgjør både grunnlaget for utvalget informanten kan velge blant etter et søk på det aktuelle temaet, og dessuten hjelper de med å plukke ut de mest relevante treffene. Derfor virker det fornuftig at alle søkbare personer knyttes til flest mulig relevante emneknagger. Dessuten kunne det vært nyttig at fagområdene som er knyttet til ansatte (og studenter) rangeres etter spesialisering og ekspertise, slik at de øverste treffene også er de mest relevante.

Det bør vurderes om bibsys/oria kan bli et bedre redskap i denne sammenheng, og om hvordan prosjektet norgeshistorie.no kan «søkemotoroptimaliseres» på UiOs nettsider, og det må tas i betraktning at snl.no for tiden er en hyppig oppsøkt kunnskapskilde om de fleste emner.

Tekstanalyser

Artikkel i Apollon

Analysen av språk og stil i artikkelen i UiOs forskningsmagasin *Apollon* (1-18) "Arven fra giljotinen" viser at teksten i stor grad oppfyller den klassiske retorikkens krav til godt språk. Teksten formidles korrekt, klart, passende og høvelig. Det er imidlertid et komplisert fagspråk som gjør teksten mindre tilgjengelig for allmennheten (personer utenfor historiefeltet).

En tekstanalyse av samme artikkel sannsynliggjør bl.a. at det å anlegge et historisk perspektiv på et dagsaktuelt tema – her: ekstremisme – kan gjøre stoffet både mer tilgjengelig og opplysende. Både journalist og forsker lykkes godt i å balansere mellom de retoriske bevismidlene ethos, logos og pathos. Artikkelen form er passende for publisering i et populærvitenskapelig forskningstidsskrift.

Artikler på norgeshistorie.no

Artikkelen «Nansen på verdensreise» fungerer i all hovedsak etter sitt formål som opplysningstekst om Fridtjof Nansen. Forfatteren har tydelig god kjennskap til Fridtjof Nansen, noe som gjenspeiles dersom man undersøker forfatterens bakgrunnskunnskaper om emnet.

Artikkelen har noen svakheter når det kommer til litteraturliste og kildehenvisninger. Den sporer også mer inn på hvem Fridtjof Nansen var, og ikke det som teksten skulle formidle: Fridtjof Nansens rolle i Norge og internasjonalt i en spesifikk periode. Artikkelen fungerer derimot som en opplysningstekst om Nansen.

I tekstanalysen av artikkelen "Norsk sjøfart på 1700-tallet" kan vi lese at den har et enkelt, korrekt og klart språk, og gir således en god innføring i temaet. Artikkelen mangler derimot lett tilgjengelige

kildehenvisninger, går ikke i dybden på temaet og formidler ikke synspunkter fra et mangfoldig fagmiljø.

[Artikkel på forskning.no \(levert av HFs kommunikasjonsseksjon\)](#)

Artikkelen er et eksempel på et vellykket samarbeid mellom kommunikasjonsrådgivere og forskere. Den formidler populært, uten å banalisere for mye. Allikevel kunne det vært flere kildehenvisninger. Artikkelen fikk god spredning og mange lesere. Det var et godt grep å gjøre den digitale artikkelen interaktiv.

[Artikkel på snl.no: "Retorikk"](#)

"Retorikk" er alt i alt en god artikkel, men enkelte temaer kunne blitt viet mer plass, blant annet flere eksempler på moderne retorisk forskning. Retorikkens bevismidler er viet liten plass i artikkelen - avsnittet befinner seg midt i teksten og begrepene inneholder koblinger til andre artikler. Analysen setter spørsmålsteget om hvorvidt artikkelen tjener sitt formål om den er avhengig av å lene seg på andre artikler for å formidle kunnskap.

Innhold

I.	Forord	3
	Sammendrag av delprosjektene.....	4
	Spørreundersøkelse blant ansatte og studenter på Det humanistiske fakultet	4
	Fokusgruppesamtale mellom en gruppe masterstudenter på HF	4
	Intervjuer med to forskere på HF	4
	Intervju med professor i tekstvitenskap, Kjell Lars Berge	4
	Intervju med professor i historie, Eirinn Larsen	4
	Hvordan finne forskeren? Undersøkelse av navigering på nettet	5
	Tekstanalyser.....	5
	Artikkel i Apollon	5
	Artikler på norgeshistorie.no.....	5
	Artikkel på forskning.no (levert av HFs kommunikasjonsseksjon)	6
	Artikkel på snl.no: "Retorikk"	6
II.	Problemstilling med forskningsspørsmål	9
III.	Resultater fra spørreundersøkelse på Det humanistiske fakultetet blant studenter og ansatte 10	
IV.	Rapport fra fokusgruppesamtale med masterstudenter på HF	21
	1. Bakgrunn.....	21
	2. Metode og utvalg	21
	3. Resultater	21
	3.2 Forskningsformidling og open access.....	24
	3.3 Tilgjengeliggjøring av forskning og populærvitenskap	24
	4. Oppsummering.....	27
	Litteratur.....	27
V.	Intervju med professor i tekstvitenskap, Kjell Lars Berge	29
VI.	Intervju med professor i historie, Eirinn Larsen	31
VII.	Navigasjonsanalyse: Hvordan finne forskeren?	33
	Informant 1.....	33
	Informant 2.....	35
VIII.	Språk og stil i Apollon-artikkelen «Arven fra giljotinen».....	38
IX.	Tekstanalyse av Apollon-artikkelen «Arven fra giljotinen».....	42
X.	Tekstanalyse av artikkelen «Nansen på verdensscenen» (norgeshistorie.no)	45

XI.	Tekstanalyse av «Norsk sjøfart på 1700-tallet» (Norgeshistorie.no).....	49
	Sammendrag og struktur:.....	49
	Artikkelens formidling:.....	50
	Mangel på kritisk perspektiv i teksten:	51
XII.	Analyse av artikkelen «Se hvilke sagn som kommer fra hjemstedet ditt» (Forskning.no)	52
	Aktuelle forskningsspørsmål for vår oppgave:.....	52
	Beskrivelse.....	52
	Moderne formidling	53
	Banalisering?	53
	Sagnsuksess	54
	Åpen tilgang.....	55
	Avslutning.....	55
	Litteraturliste:.....	55
XIII.	Analyse av artikkelen «Retorikk» (snl.no)	57

II. Problemstilling med forskningsspørsmål

Problemstilling:

I hvilken grad er temaene fra Nytt Norsk Tidsskrift-debatten om forskningsformidling (2016-2018) relevante i diskusjonen om, og vurderingen av forskningsformidlingen ved HF-fakultetet ved UiO?

Forskningsspørsmål:

- I hvilken grad stimulerer ledelsen på ulike nivåer forskere og studenter til å formidle, herunder delta i samfunnsdebatten med faglig fundert argumentasjon?
- Hvordan kan man øke forskningsformidlingens status på HF også når forskningsformidlingen rommer faglig uenighet mellom forskere og forskningsmiljøer?
- Hvordan kan forskere og studenter oppøve ferdigheter i forskningsformidling?
- Hvordan er forholdet mellom kommunikasjonsmedarbeiderne/UiO-ansatte journalister og de vitenskapelig ansatte mht. forskningsformidlingsvirksomheten?
- Hvilke muligheter gir allment tilgjengelig sakprosa, herunder kunnskapslitteratur, til allmennrettet forskningsformidling?
- Hvilken betydning har det om forskningsformidling på nettet skjer med åpen tilgang (open access)?
- I hvilken grad er det en fare når kommersielle interesser (f.eks. forlagsinteresser) inngår i formidlingsstrategiene?
- Hvordan kan man forenkle fagstoff uten å banalisere, og hvor stort skal rommet være for typiske trekk ved meritterende vitenskapelig prosa: forbehold og forsiktighet med å trekke klare slutninger?

III. Resultater fra spørreundersøkelse på Det humanistiske fakultetet blant studenter og ansatte

Gjennomføring

Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 24.april 2018 - 11. mai 2018. Vi brukte Universitet i Oslo sitt nettskjema til å gjennomføre spørreundersøkelsen. Alle studenter, vitenskapelige ansatte og teknisk administrative ansatte ved HF ble invitert til spørreundersøkelsen. Totalt svarte 444 studenter, 152 vitenskapelige ansatte og 56 teknisk administrative ansatte. Noen av svarene på spørsmålene har ikke blitt regnet med, da deltakerne valgte flere alternativer og det derfor ikke var mulig å regne ut noe gjennomsnitt på svarene de ga. Deltakerne hadde også mulighet til å unnlate å svare på spørsmålene, bortsett fra det første spørsmålet: "Jeg er: Student/vitenskapelig ansatt/teknisk-administrativt ansatt."

Hovedfunn

81% av de vitenskapelig ansatte har svart at de er litt eller helt enig i forskere har et ansvar for å formidle eget fag og egen forskning i det offentlige rom. På samme spørsmål svarte 97% studentene og 96% av de teknisk-administrativt ansatte at de er litt eller helt enig.

97% av de vitenskapelige ansatte var uenig i at «Kommunikasjonsmedarbeidere og UiO-ansatte journalister bør ha hovedansvaret for forskningsformidling» 3% svarte helt enig.

På det samme spørsmålet svarte 63% av de teknisk-administrativt ansatte og 36% av studentene at de var uenige.

76% av de vitenskapelige ansatte svarte ja til at de hadde blitt oppfordret til å formidle sin egen forskning utenfor HF. På samme spørsmål svarte 41% av de teknisk-administrativt ansatte og bare 25% av studentene ja.

Totalt svarer 16% av deltakerne at de har blitt undervist i forskningsformidling i løpet av studietiden. Dette gjelder 24% av de vitenskapelig ansatte, mens 15% av studentene, og 4% av de teknisk-administrativt ansatte svarer det samme.

Totalt har 16% av deltakerne svart at de er helt enige i at de nedprioriterer forskningsformidling grunnet tidsmangel, men det er noe variasjon mellom de ulike gruppene. Mens 53% av studentene svarer "helt enig" på dette spørsmålet, er det 21% av de vitenskapelig ansatte, og 15% av de teknisk-administrativt ansatte som svarer det samme. Dog er det 45% av de vitenskapelig ansatte og 41% av studentene som svarer "litt enig". 61% av de teknisk-administrativt ansatte er derimot helt uenig.

Totalt svarer 91,4% at de er litt eller helt enig i at øvelse i forskningsformidling bør være en integrert del av studier ved HF, mens kun 8,2% er uenig. Av de som er uenig er det en større prosentandel av de vitenskapelig ansatte med 16%, til henholdsvis 5% av studentene og 2% av de teknisk-administrativt ansatte som er uenig.

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Helt enig	449	67,2 %	61%	81%	77%

Hvor ofte oppsøker du ulike medier (ikke bøker) for å bli oppdatert på humanistisk forskning?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Ofte (en gang i uka eller mer)	310	46,4 %	39%	64%	61%
Sjelden	313	46,9 %	51%	34%	21%
Aldri	50	7,5 %	10%	2%	2%

I hvilken grad oppsøker du kunnskapslitteratur i form av bøker (ikke pensumlitteratur eller "obligatoriske" bøker)?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I liten grad	116	17,4 %	22%	2%	24%
I noen grad	271	40,6 %	43%	25%	54%

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I stor grad	285	42,7 %	35%	73%	22%

Ta stilling til denne påstanden: "Forskningsformidling på nettet i form av tidsskrifter, artikler o.l. bør være tilgjengelig for alle (gratis)."

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Uenig	24	3,6 %	3%	5%	3%
Litt enig	223	33,4 %	29%	39%	36%
Helt enig	431	64,5 %	68%	56%	61%

Ta stilling til påstanden: "Kommunikasjonsmedarbeidere og UiO-ansatte journalister bør ha hovedansvaret for forskningsformidling."

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Uenig	302	45,2 %	36%	97%	63%

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Litt enig	333	49,9 %	56%	0%	32%
Helt enig	48	7,2 %	8%	3%	5%

Ta stilling til påstanden: "Ethvert institutt bør ha sin egen strategi for forskningsformidling."

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Uenig	46	6,9 %	5%	10%	9%
Litt enig	273	40,9 %	43%	37%	36%
Helt enig	351	52,5 %	52%	53%	55%

I hvilken grad bør kommersielle interesser (f.eks. forlagsinteresser) gis rom i forskningsformidlingen ved HF-fakultetet?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I liten grad	311	46,6 %	46%	49%	50%

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I noen grad	320	47,9 %	49%	48%	45%
I stor grad	31	4,6 %	5%	3%	5%

Har du på noe tidspunkt i ditt studieløp blitt oppfordret til å formidle din egen forskning utenfor HF-fakultetet?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Ja	246	36,8 %	25%	76%	41%
Nei	358	53,6 %	70%	13%	43%
Husker ikke	50	7,5 %	5%	11%	16%

Har du på noe tidspunkt i ditt studieløp blitt undervist i forskningsformidling?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Ja	107	16 %	15%	24%	4%
Nei	497	74,4 %	77%	68%	87%
Husker ikke	56	8,4 %	8%	8%	9%

I hvilken grad opplever du at forskningsformidling gir status innenfor humaniora?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I liten grad	161	24,1 %	24%	31%	13%
I noen grad	339	50,7 %	47%	58%	56%
I stor grad	165	24,7 %	29%	11%	31%

I hvilken grad opplever du at det er allment aksept for faglig uenighet mellom HF-ansatte i offentligheten?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I liten grad	136	20,4 %	22%	13%	16%
I noen grad	347	51,9 %	55%	51%	43%
I stor grad	178	26,6 %	23%	36%	41%

I hvilken grad opplever du at ledelsen på ulike nivåer ved universitetet oppmuntrer forskere og studenter ved HF-fakultetet til å delta i samfunnsdebatten?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
I liten grad	288	43,1 %	47%	44%	24%
I noen grad	285	42,7 %	43%	44%	44%
I stor grad	84	12,6 %	10%	12%	32%

Samlet sett, hvordan opplever du kvaliteten på den forskningsformidlingen som gjøres ved HF-fakultetet?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Mindre god	168	25,1 %	27%	24%	15%
God	435	65,1 %	66%	65%	73%
Svært god	56	8,4 %	7%	11%	12%

Hvor stor del av din arbeidstid/studietid i løpet av den siste måneden vil du anslå at du har brukt på å drive med en form for forskningsformidling (inkluderer faglige samtaler med kollegaer, medstudenter og andre)?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
0-5%	227	34 %	37%	19%	55%
5-10%	221	33,1 %	35%	29%	11%
10-15%	127	19 %	16%	28%	11%
Mer enn 15%	106	15,9 %	12%	24%	23%

Ta stilling til denne påstanden: "Jeg nedprioriterer forskningsformidling grunnet tidsmangel."

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Uenig	228	34,1 %	5%	34%	61%
Litt enig	306	45,8 %	41%	45%	24%
Helt enig	112	16,8 %	54%	21%	15%

Ta stilling til påstanden: "Øvelse i forskningsformidling bør være en integrert del av studier ved HF."

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Uenig	55	8,2 %	5%	16%	2%
Litt enig	262	39,2 %	41%	33%	36%
Helt enig	349	52,2 %	54%	51%	62%

Hvor tilgjengelig vil du si at forskning innenfor humaniora er?

Svar	Antall	Prosent	Prosent av studenter	Prosent av vitenskapelig ansatt	Prosent av teknisk-administrativt avsatt
Lett tilgjengelig	85	12,7 %	10%	17%	21%
Nokså tilgjengelig	454	68 %	70%	68%	67%
Lite tilgjengelig	129	19,3 %	18%	15%	12%

Gjennomført av Eva Kathrine Rekkedal og Marte Louvinda Havstad

IV. Rapport fra fokusgruppesamtale med masterstudenter på HF

1. Bakgrunn

I forbindelse med et forskningsprosjekt om forskningsformidling på HF, ble det gjennomført et enkelt fokusgruppeintervju, med ønske om å samle informasjon om hva studenter mener om formidling på fakultetet. Den overordnede problemstillingen for prosjektet er *I hvilken grad er temaene fra Nytt Norsk Tidsskrift-debatten om forskningsformidling (2016-2018) relevante i diskusjonen om, og vurderingen av forskningsformidlingen ved HF-fakultetet ved UiO?* Siden formålet med dette intervjuet var å få et større innblikk i studentens egne erfaringer, ble det lagt størst vekt på forskningsspørsmål som tar for seg studentenes erfaringer. Temaene i debatten fra Nytt Norsk Tidsskrift ble delvis trukket inn i diskusjonene, og i de fleste tilfellene for å eksemplifisere studentenes erfaringer, eller underbygge påstandene deres. I den videre rapporten vil forskningsspørsmålene og resultatene av disse bli utdypet ytterligere.

2. Metode og utvalg

Intervjuet var semistrukturert, og tok utgangspunkt i flere av forskningsspørsmålene som var utarbeidet av studentgruppa i forkant av prosjektet. Strukturen på intervjuet ga studentene mulighet til å komme med egne innspill, utover forskningsspørsmålene. Det var i alt fire studenter som deltok og studentene har bakgrunn fra Institutt for lingvistiske og nordiske studier. Siden andelen studenter som deltok i forskningsprosjektet var lav, har vi valgt å anonymisere deltakerne i intervjuet. Studentene ble spurt om sine egne erfaringer med formidling på HF, og hvilke utfordringer man møter som student på fakultetet i forbindelse med formidling.

3. Resultater

3.1 Studentenes erfaringer med formidling på HF

Det første spørsmålene studentene diskuterte var i hvilken grad ledelsen på ulike nivåer stimulerer forskere og studenter til å formidle, herunder delta i samfunnsdebatten med faglig fundert argumentasjon? Studentene trakk frem Andrea Rognans artikkel "Ytringskultur for fremtidens forskere" i Nytt Norsk Tidsskrift, og forklarte hvordan de kjente seg igjen i det fremmede ved forskningsformidling; studentene ser ikke på forskningsformidling som en oppgave tillagt studenter. Forskningsformidling har, ifølge studentene, ikke vært et tema – før nå. Studentene har sjelden eller aldri blitt oppfordret til å formidle, og dermed har de heller ikke ansett det som et ansvar. De trakk imidlertid frem historiestudentene som eksempel på studenter som blir oppfordret til å drive med forskningsformidling. I tekstboksen nedenfor ser vi samtalen hvor dette blir tydeliggjort; nordiskstudentene har liten erfaring med formidling, mens historiestudentene på masternivå blir oppfordret til å formidle.

Tekstboks 1 Studentenes erfaring med forskningsformidling

Student 1: Det er nytt det med forskningsformidling, det er på en måte nytt i år, at det er liksom trøkka på nå. Fordi vi har ikke hatt noe opplæring på det før, at det skal være en forskningsformidling for det vi har gjort. Jeg har egentlig ikke hørt noe prat om det fra forelesere eller noen ting heller. Intervjuer: mhm, nei, er det noen som har hørt noe?

Student 2: Ja, jeg har venner som går på master i historie nå, og de har blitt oppfordra til å skrive kronikker og sånn i ulike aviser.

Intervjuer: Ja, så på historiemasteren så har de blitt oppfordret til å skrive kronikk.

Student 2.: Mm, ja

Intervjuer: Hvor skal den kronikken da havne? Er det noe mål?

Student 2: Hmm, de er blitt anbefalt å oppsøke mindre aviser, særlig ut i distriktene. Det er det de holder på med nå.

Intervjuer: Ja, og det er jo en del av HF – IAKH?

Student 2: Ja

Intervjuer: Okay, så da kan vi si at masterstudenter på historie blir oppfordret til det. Men det er jo på masternivå. Det er jo ofte tre, fire år før den tid for noen. Er det, har dere opplevd at det har blitt snakket om formidling i seminar eller forelesninger tidligere?

Student 3: Nei, overhode ikke.

Student 1: Nei

Student 2: Ikke en eneste gang

I forlengelsen av denne diskusjonen poengterte student 1 at “hvis forskningsformidling skal være et mål, så det må det iallfall være mer fokus på det.”. Videre drøftet hen og student 3 hvorfor studentene ikke tenker på formidling som en del av arbeidet de gjør på UiO; studentene skriver for sensor – ikke for offentligheten. Studentene mente at det bør være en tydeligere modellering av hvem som skal lese arbeidet, og at dette bør være en del av oppgaven. Før utdraget i tekstboks 1.2 snakket student 1 og 3 om hvordan vi som studenter modellerer en leser til oppgavene vi skriver, og i tekstboksen kan vi se konsekvensene av denne modelleringen.

Én av studentene, student 4, fulgte opp denne diskusjonen med å tilføye at hen nesten alltid skriver

Tekstboks 1.2 Å skrive for sensor

Intervjuer: Men burde vi, jeg tenker på det dere sa om modellering, burde vi ha en klarere og tydeligere modellering av hvem er det som kan lese oppgavene?

Student 1: Ja, jeg tenker, for det du sier da, er at problemet på en måte i midten av forskningsformidling og sånn, er at jeg alltid har skrevet til en sensor, og det er det oppgaven min har vært. Og jeg tror det Rognan påpeker òg er at, det med opplæring handler mer om kanskje at, man ikke vet at det er en del av vår jobb på en måte, når vi skriver. At det er det som mangler da –

Intervjuer: En bevisstgjøring av –

Student 1: En bevisstgjøring av at forskningsformidling er en del av det jeg skal gjøre. Og i tillegg til å på en måte skrive en masteroppgave til en sensor.

Student 3: Jeg tror det er mer at vi fortsatt må modellere, vi må tenke på sensor.

Intervjuer: Ja

Student 3: Å skrive for sensorer.

Intervjuer: Man skriver for sensor, men ikke for offentligheten?

Student 1/Student 3: Mhm

Student 3: Og det er veldig mye å vinne på å skrive for sensor. Det er jo en fordel for deg. Du vinner jo ikke noe på å skrive en pedagogisk tekst, der hvor du på en måte tilgjengeliggjør fakta og bruker plass på det da, i hvert fall når du har lite plass, da vil du jo bare skrive det sensor vil ha.

Intervjuer: Hvis vi skal konkludere litt fram til nå, så kan vi si at vi skriver for sensor, fordi det gagnar oss som studenter.

Student 1: mhm

Student 3: Jeg tror også det er det vi har blitt opplært til egentlig.

Student 1: Ja

Student 2: Ja, iallfall på bachelornivå

oppgaver hen "kan bruke til noe". Her viste det seg at studenten har utdanning fra en høyskole i Norge, hvor studentene ofte får oppgaver som de kunne ta med videre til en potensiell arbeidsgiver. Studentene konkluderte videre med at dette sannsynligvis er mer vanlig på enkelte høyskoler, enn på Universitetet, som ikke er like praksis-orientert som høyskolene. En fordel ved å skrive eller utføre oppgaver som har et tydelig formål, eller skal bli et praktisk produkt, er, ifølge student 4, at man ser verdien av oppgaven. Hen la imidlertid til at dette kan være vanskelig på Universitetet, og forklarte at hen opplever en konflikt, når målet med oppgaven er å tilfredsstille en sensor og ikke et valgt publikum. De andre studentene la til at dette har vært utenkelig så langt i studiet på HF, selv om det kan være en god måte å oppøve ferdigheter i å formidle forskning eller fagstoff. Diskusjonen om

egne erfaringer, modelleser og formålet med oppgavene man skriver, dannet første del av intervjuet. I den neste delen diskuterte studentene utfordringene knyttet til forskningsformidling og open access.

3.2 Forskningsformidling og open access

Flere av studentene hadde innspill på spørsmålet om hvilken betydning det har om forskningsformidling på nettet skjer med åpen tilgang (open access). To av studentene diskuterte utfordringen ved å ha interesse for et emne eller fagområde, men bli forhindret i å undersøke det nærmere. Student 3 viste til at mye av forskningen er skattefinansiert, og at det derfor burde være opplagt at det skal være tilgjengelig for allmennheten. Hen poengterte at det i mange tilfeller er målet med forskningen; å opplyse om nye funn. Student 3 og student 4 nevnte stortingsmeldinger og andre politiske vurderinger som viktige offentlige dokumenter, som i alle tilfeller bør være etterprøvbare, og dermed tilgjengelig for alle. Student 4 viste til en hendelse hvor en tidligere justisminister bygget integreringspolitikken sin på en masteroppgave. Dette underbygger ifølge studentene behovet for etterprøvbarhet, og dermed tilgjengelighet.

3.3 Tilgjengeliggjøring av forskning og populærvitenskap

Videre i intervjuet fikk studentene mulighet til å diskutere hvilke utfordringer som oppstår når man skal tilgjengeliggjøre forskning. Spørsmålet de tok utgangspunkt i var en forlengelse av den foregående diskusjonen, men med fokus på hvordan man kan forenkle fagstoff uten å banalisere, og hvor stort rommet for typiske trekk ved meritterende vitenskapelig prosa skal være; forbehold og forsiktighet med å trekke klare slutninger.

Her fremhevet studentene viktigheten av å poengtere at fremstillingen av forskningen kan bli forenklet, og slik at man unngår ett-faktorforklaringer. Student 4 viste til radioprogrammet *Ekko*, et samfunnsprogram på NRK P2, som tar for seg samfunnsstoff, forskning og vitenskap. Hen forklarte at enkelte forskningsfunn kan få kort sendetid i dette programmet, og da er det gjerne det "sensasjonelle" ved forskningen som blir trukket frem. Fordelen ved dette, mente student 4, er at budskapet blir eksplisitt, og forklarte videre at programlederen i mange tilfeller viser til bøker eller annen forskning, som lytteren kan undersøke nærmere. Studentene var enige i at dette er en fin måte å forenkle og formidle forskningen på, uten å banalisere. Videre ble studentene spurt om de har opplevd at forskning har blitt formidlet på en måte som drar fokuset vekk fra resultatet og den faktiske saken. Student 2 trakk frem et intervju på NRK sitt program *Torp*, som et eksempel på dette, hvor Ole Torp intervjuet Terje Tvedt, som er professor i historie på HF. I tekstboksen på neste side ser vi at studentene diskuterer journalistenes rolle i formidlingen.

Mot slutten av denne samtalen trakk student 3 frem et viktig poeng: Forskere kan oppleve slike scenarier som skumle. Da studentene ble spurt om hva som skal til for å gjøre denne formen for formidling mindre skummel, viste student 4 til et eksempel hvor forskerne danner egne arrangementer for å formidle fagstoff. Et alternativ til arrangementer kan ifølge studentene være å lage egne forlag eller podkaster. I denne sammenhengen stilte intervjuer et spørsmål om publikasjonspoeng kan gjøre det vanskeligere å motivere forskere til å formidle til et bredere publikum. I siste del av intervjuet ble dette diskutert i lys av det studentene hadde diskutert tidligere.

Tekstboks 2 Intervju av Terje Tvedt i programmet "Torp"

Student 2: Da, har jeg en brannfakkell å komme med, og vi diskuterte det egentlig i går også, Ole Torp-intervjuet av Terje Tvedt.

Student 4: Ja

Student 2: Og da er det på en måte også stortingsmeldinger tilbake til 70-tallet om hvordan Norge gikk fra å være, på en måte, nasjonalbyggingen til å plutselig bli internasjonalt land, og [Terje Tvedt] ble intervjuet av Ole Torp. Jeg pleier alltid å se på NRK som supernøytralt, men hele intervjuet begynte egentlig sånn, "ja, innvandring, det er dagsaktuelt", og det er egentlig bare en liten del av hele boka, og Terje Tvedt, skriver kun om det som en historiker, så han tar ikke noe parti, men det er egentlig det hele intervjuet går ut på. Og det syns jeg er sånn uheldig banalisering, at på en måte, "her er liste over femten ting som han går igjennom", "og innvandring det er jo kjempedagsaktuelt", la oss snakke om det nå i...

Intervjuer: Men, ligger ansvaret hos forskeren, eller ligger det hos de som formidler gjennom mediet? Altså journalisten eller hos intervjuer, i det tilfelle da?

Student 4: Sånn egentlig ligger det jo hos intervjueren, tenker jeg.

Student 3: Mm

Student 3: Men samtidig så er det jo noe som forskeren må ta høyde for, og de må jo på en måte vite at de kan bli tabloidisert.

Intervjuer: Tror dere det er derfor forskere unngår å gå ut med det? At de er redd for å bli tabloidisert?

Student 4: Ja, og så tror jeg de er redd for å gå i et TV-studio og prate, og ...

Student 2: Nå er jo Terje Tvedt en ganske utadvendt person, altså han har lagt egne dokumentarer om Nilen og det som er, så han er ganske vant til å jobbe med media, men jeg hadde ikke turt å gått i intervjustolen etter det der, i hvert fall.

Student 3: Mm

Student 2: Nå klarte han heldigvis å forsvare seg på en rimelig måte, men det så ut som han [Torp] på en måte var ute etter å ta han.

Intervjuer: Men i Johan Tønnesson sin artikkel [I nytt norsk tidsskrift], så er jo en viktig del av forskningsformidlingen at den skal være kontrovers, og at den skal skape debatt, er det ikke det?

Student 2.: Mm

Student 3: Det er veldig skummelt, da?

3.4 Publikasjonspoeng

Studentene ble videre spurt om hvilken innvirkning Cristin-systemet kan ha på forskernes forhold til formidling. Cristin står for Current Research Information System In Norway, og er navnet på det på nasjonale forskningsinformasjonssystemet, og hovedmålet med Cristin er å gi en oversikt over hva som skjer i norsk forskning, og et viktig delmål er å legge til rette for rapportering av vitenskapelig publisering til KD og HOD. En annen viktig del av denne administreringen er å beregne poeng for publikasjoner. Studentene fikk forklart hvordan publikasjonspoeng for en utgivelse, for eksempel i et tidsskrift, kan ha innvirkning på lønn og ansettelsesforhold ved instituttet. I tekstboksen under ser et utdrag av diskusjonen rundt publikasjonspoeng og formidling.

Tekstboks 3 *Cristin-systemet og publikasjonspoeng*

Intervjuer: Det gikk opp for meg at dette spørsmålet kanskje står i sammenheng med også noe større institusjonelt: Har dere hørt om Cristin, Cristin-systemet?

Studentene rister på hodet.

Intervjuer: [Forklarer først hva Cristin er] Og hvis man skal søke på en stilling på universitetet, eller annen sammenheng, eller søke om lønnsopprykk, så har publikasjonspoengene noe å si, og man får ikke poeng for populærvitenskapelig formidling - Hva tenker dere om dette?

Student 4: Jeg tenker at det for så vidt er greit nok, at det må være ansett hvor den forskningen publiseres, i hvert fall sånn institusjonelt for at du skal bevege deg oppover. Det gjelder for mange yrker, tror jeg. Mens det populærvitenskapelige, føler jeg, bør være godt ansett. Jeg vet ikke om det på en måte skal inn i en sånn kode for å bli, at det skal være barometer for å få en bedre stilling på universitetet - det jeg vet ikke jeg.

Student 3: Men, jeg føler det bli litt sånn demografisk betinget, at det handler litt om hvor den publikasjonen treffer i samfunnet, og hvis du får publisert noe på en nettavis, så treffer du helt andre enn et tidsskrift. Jeg at det er veldig synd hvis det skal være sånn..

Intervjuer: Tenker dere at det kan være med å senke andelen formidlere ut i allmennheten? At de heller bruker tid på å jobbe med publikasjoner som de kan få poeng for?

Student 2: Det blir jo mindre tilgjengelig for folk da, du må mer aktivt oppsøke ulike tidsskrifter fremfor å sjekke nettavisen.

Student 4.: Mm. Jeg tror det er viktig, som du sier, at de bruker mer tid på tidsskrifter, og seriøs forskning sånn sett. Men kanskje det burde bli litt mer åpenhet i kulturen. Hvis du skriver om noe i nettavisen, eller gjør mye sånt, så får du kanskje skrive en bok, og du kan holde noen foredrag, og plutselig så har du doblet årslønnen din. Det syns jeg det burde være takhøyde for, men jeg vet ikke. Det kan være at det å drive med mye populærvitenskapelige ting ikke, ja, det bør ikke være det som kvalifisere deg som god forsker, men de burde gjøre likevel.

I forlengelsen av denne diskusjonen påpekte student 2 at det kan svekke motivasjonen for skrive om populærvitenskap, om man ikke får en form for belønning for det. Student 4 sa videre at det å få formidlet forskning bør være en gulrot i seg selv, men at publikasjonspoeng og andre gevinster innen akademia kan spille en større rolle. Dette var flere av studentene enige i. De påpekte nok en gang man kan bli "uglesett" for å stille opp i en debatt eller et panel. Avslutningsvis trakk en av studentene frem TV-programmet *Hjernevask*, hvor Harald Eia i en konfronterende stil utfordret forskere ved instituttet. Studentene var enige i at slike hendelser kan skremme forskere fra å stille opp i slike debatter og program. En av studentene mente imidlertid at det å miste ansikt på personlig plan, ikke trenger å gå på bekostning av forskningen. Det viktigste er, ifølge studentene, at forskningen blir diskutert og tilgjengeliggjort.

4. Oppsummering

Resultatene fra intervjuet viser at et utvalg av studenter i dette forskningsprosjektet sjelden eller aldri har blitt oppfordret til å drive med forskningsformidling. Det er først i forbindelse med masteroppgaven og forskningsprosjektet at studentene har forstått at dette er en oppgave de kan påta seg. Dette underbygger i stor grad tematikken i Andrea Rognans artikkel, og hennes bidrag i debatten er derfor relevant for studentene. Et viktig poeng i denne sammenhengen er at det må være mer fokus på forskningsformidling, om formidling skal være et mål. Et annet interessant funn er studentenes etablering av modelleser. De sier selv at de "skriver for sensor", og at dette både er hensiktsmessig og forventet av studentene. Ved å etablere en annen modelleser, eller øve seg i å skrive for et bredere publikum, kan man, ifølge studentene, bli mer bevisst på rollen som formidler av forskning eller fagstoff. Dette er imidlertid vanskelig, siden studiet ofte er lagt opp på en måte som oppmuntrer studentene til "skrive for en sensor". Studentene etterlyser også etterprøvbarhet i offentlige dokumenter, og mener at open access er et viktig bidrag til åpenhet og etterprøvbarhet.

I spørsmål om hvordan forskning kan forenkles, uten å banaliseres, trakk studentene frem program som *Ekko* (NRK radio, P2), og viste til behovet for å forklare hvordan fremstillinger kan være forenklet, men samtidig vise til forskningen som helhet. I denne sammenhengen diskuterte studentene hvorvidt forskerne synes det kan være skummelt å stille opp i slike program. Én av studentene mente at det å være redd for å miste ansikt ikke skal gå på bekostning av forskningen, og at det i mange tilfeller er viktig at forskningen skaper debatt. Denne tanken finner vi igjen i Johan Tønnesson (2018) sin artikkel, som påpeker at "Vitenskap er like mye preget av kontrovers og engasjert flerstemmighet som konsensus og «samspill»".

Studentene foreslo at forskerne selv kan bidra til å skape en kultur for formidling, gjennom ulike medium. Et hinder for å etablere et formidlingsfelleskap og å bidra til populærvitenskap, er imidlertid både publikasjonspoeng og frykten for at formidling av forskning skal stille forskeren i et dårlig lys. Her mener studentene at journalister har et ansvar for å gjøre seg kjent med forskningen, og at det er viktig å skape debatt rundt forskningen, ikke forskeren.

Litteratur

Rognan, A. (2017). "Ytringskultur for fremtidens forskere" i *Nytt Norsk tidsskrift* 02/2017

https://www.idunn.no/nnt/2017/02/ytringskultur_for_fremtidens_forskere

Tønnesson, J. L. (2018). "Forskningsformidling er også kontrovers" i Nytt Norsk tidsskrift 01/2018

https://www.idunn.no/nnt/2018/01/forskningsformidling_er_ogsaa_kontrovers

Samtaleleder, rapportør og transkriptør, Monica Holberg

V. Intervju med professor i tekstvitenskap, Kjell Lars Berge

“Hvis man ikke skriver en veldig populærvitenskapelig bok, er det vanskelig å nå frem på en grundig måte. Men jeg har ikke noe imot det”.

Forskningsformidling: Kjell Lars Berge opplever et sterkt tillitsforhold mellom forskere og journalister og mener forskere oftere bør opptre i mediene.

Professor i Tekstvitenskap ved Universitetet i Oslo, Kjell Lars Berge, peker på sterke at tillitsbånd mellom forskere og journalister gjør at forskere ikke behøver å frykte mediene. Samtidig opplever han at kompleks forskning sjeldent når ut til massene.

– Det jeg forsker på er mediene ofte ikke så opptatt av, og det har å gjøre med at det er litt

komplekst, litt krevende. Det er et dilemma. Man vil jo selvfølgelig nå ut når man har brukt 20 millioner av samfunnets ressurser. Da ønsker man å fortelle om dette på en grundig måte.

Berge har forsket på barns utvikling av skriveferdigheter i grunnskolen. Han hevder at et kjennetegn ved god forskningsformidling er at forskeren forstår sine tilhørere.

– Når jeg ute på skoler og holder foredrag er hensikten å omsette innsikt til praksis. Lærerne er opptatt av praksis, så de fleste vil ha resultater de kan bruke og da må du gi dem det. Det er noe annet når du snakker med forskning.no som er et formidlingsorgan som vil ha shortcut til saken. Den tredje kategorien er oppslag i mediene, som jeg også har hatt en del av. Da blir det mer sensasjonelt, så da må du jobbe mye mer med journalisten for å få frem det du ønsker.

– *Har forskningen din noen gang blitt fremstilt feil i mediene?*

- Nei. Jeg opplever at både forskningsjournalister og nyhetsjournalister har veldig respekt for forskere. Det er et tillitsforhold der som må være tilstede. Journalistene har jo ikke nubbesjanse til å etterprøve forskning, knapt nok forskere har det. Forskningsformidling forutsetter at vi gjør jobben vår på en skikkelig måte, slik at folk kan stole på at det vi sier er sant.

– *Hvordan behandler forskerne dette tillitsforholdet?*

- Tillitsforholdet mellom forskeren og mediene er asymmetrisk og består i at forskeren har peiling og journalisten ikke har peiling og derfor forventes du som forsker å ha autoritet. Forskeren må derfor komme med sin kunnskap, på en respektfull måte. Et dårlig eksempel er “Snåsakoden” som er fremragende vitenskapsformidling, men som støter mange fra seg fordi Kristian Gundersen modulerer en leser som er idiot.

– Frykter forskerne forenklinger?

- Forskere har to frykter; det første er at de skal tas på noe. Det er jo klart at du må forenkle, du kan ikke være kompleks når du skal snakke i en avis, ihvertfall ikke på TV. Derfor er forskerne kjemperedde for at de skal bli tatt for noe feil. Det andre er at de rett og slett er ubekvemme. Det er ikke lett å være i et TV-studio, det er en veldig merkelig verden. Det er ofte litt lettere å være i radio, da slipper du å bli beglodd, men du må være kjapp, spissformulert og tydelig. Alle har ikke den egenskapen, så derfor er mange redde og det er ikke alle som føler selv at de egner seg.

– Hersker det en uheldig kodeks blant forskere med et snevert aksept for hva en forsker kan uttale seg om?

– Aviskommentatorer skal kommentere. Hvis du stiller opp som professor må du ha en substansiellforankring i noe faglig og hvis ikke det er tilstede, hva skal du da være tilstede for? Slik mener jeg det bør være, men samtidig forstår jeg ikke forskere som aldri stiller opp i mediene når de faktisk har noe å komme med.

Markus Bjerkevoll Odland

VI. Intervju med professor i historie, Eirinn Larsen

- Det er et viktigere tema enn HF gir uttrykk for

Forskningsformidling er i vinden igjen. Siden 2016 har flere artikler blitt skrevet i Nytt Norsk Tidsskrift om begrepet som fram til da har ligget i dvale. Eirinn Larsen mener temaet bør få mer fokus enn det har i dag.

Eirinn Larsen er førsteamanuensis i historie ved UiO, og har jobbet på Det humanistiske fakultetet i halvannet år. Hennes tale er klar.

– Den dagen vi slutter å formidle, slutter vi å gjøre rede for hvorfor vår kunnskap er relevant for samfunnsdebatten.

Hun mener fakultetet med fordel kan fokusere mer på å formidle forskningen sin.

– Alt som har med formidling å gjøre blir ikke så tydelig kommunisert at er så viktig. Det er veldig mange av de samme som formidler. Nå ser vi starten på et generasjonsskifte blant de ansatte, og spesielt de som er nyansatte fra utlandet er ikke så vant til dette med formidling, sier hun.

Fakultetet kan gjøre mer

Larsen mener at HF ikke er så veldig tydelige på at de blir vurdert på forskningsformidling i offentligheten.

– Vi ser at det er fokus på kvalitet på undervisning. Vi blir i større grad oppfordret til å være vitenskapsfolk. Jobben vår består av tre ben - undervisning, forskning og formidling. Det er nok det sistnevnte benet som får minst tyngde, sier hun.

Hun mener fakultetet kan gjøre mer for å synliggjøre at forskningsformidling er viktig for vårt samfunn.

– Vi er en offentlig finansiert institusjon, og jeg mener vi da må vise at vi er relevante for den norske offentligheten. HF burde signalisere at forskningsformidling er essensielt for oss. Man hører sjeldent dekanen snakke, som oftest gjennom instituttsjefen, og han er opptatt av å ha god undervisning fordi det er det som skaffer penger i kassa. Høy vitenskapelig kvalitet av internasjonal standard. Det er selvfølgelig bra, men de burde ha mer fokus på formidlingsdelen også, sier hun.

– Hvordan kan man øke forskningsformidlingens status på HF, også når formidlingen rommer faglig uenighet mellom forskere og forskningsmiljøer?

– Man kan ikke tenke at vi skal snakke med en stemme, det går jo ikke an. Forskning handler om kunnskapsutvikling og resultater. Hvis vi ser på det faget vi holder på med, så sier det seg selv at veien til sannheten om fortiden er mange, sier hun.

Vellykket prosjekt

Larsen forteller at de som studerer historie på UiO må gjennomføre et emne om historieformidling.

– En av mine studenter har blant annet nettopp fått en kronikk publisert. Dette viser at formidling er noe som må undervises i. Vi som er ansatte har aldri fått noen undervisning i dette. Noen gjør det helt naturlig, mens andre gjør det sjeldent og ufrivillig, sier hun.

Hun trekker frem nettsiden norgeshistorie.no som en svært vellykket forskningsformidling fra Det humanistiske fakultet ved UiO. Det er en nettside som forteller om Norges historie fra steinalderen til i dag, og består av over 550 forskningsbaserte artikler fra fagfolk.

– Dette prosjektet ble lansert i 2014-2015 og har stor popularitet. Det var institusjonen selv som tok initiativ til å lage dette, og produktet er forskningsformidling av ypperste klasse, sier hun.

Tidkrevende

Larsen er selv med på flere prosjekter om dagen. Blant annet et bokprosjekt om de norske forskningsrådenes historie som kommer i løpet av høsten. Den tror hun det blir en del offentlig interesse rundt.

- Da jeg begynte i denne stillingen ga jeg beskjed om at jeg har en del jern i ilden og at det dessverre blir formidlingen det kommer til å gå utover. Jeg har vært i radioen på NRK fem ganger siden jul, men akkurat nå har jeg ikke tid til å sette meg ned å lage formidlingsstrategier. Det blir heller en etterspørselgreie. Det tar tid å reise rundt og holde foredrag og den slags, og med familieliv og mye å gjøre i ny jobb er det noe som må vike, sier hun.

Larsen har selv ikke mye tid til overs til formidling per dags dato, men ønsker fortsatt at andre kolleger og studenter skal stikke seg fram med forskningen sin i større grad.

- Nå har vi fått penger til å lage en sampublikasjon som blant annet skal bestå av tre workshops, men vi skal også søke om midler til en bit som går på formidling- og medietrening, forteller hun.

Gjør deg selv synlig

Hvis du er student og har begynt å tenke på hvordan du skal formidle forskningen din i framtiden, har Larsen noen tips det kan være verdt å tenke på.

- Ikke sitt å vent på at telefonen skal ringe. Gjør deg selv synlig. Sosiale medier er et sted som i dag brukes masse til forskningsformidling. Det å være med i det offentlige ordskiftet forutsetter ofte at man kan noe, så jeg tror det er viktig å skrive masse og vise at man har noe å bidra med. Engasjer deg i faget ditt. Det holder ikke bare å lese til eksamen og ta eksamen, man må gå videre etter det. Bruk de mediene du har, jeg startet med studentradio, sier hun.

Lena Christin Pettersen

VII. Navigasjonsanalyse: Hvordan finne forskeren?

Informant 1

«Du er en journalist som ønsker å få en kyndig uttalelse om hvorvidt bildet Sylvi Listhaug la ut på Facebook 9. mars (<https://www.facebook.com/listhaugfrp/photos/a.210815849089982.1073741830.209735895864644/836553899849504/?type=3&theater>) kan regnes for å være hatretorikk. Finn riktig kontaktperson via uio.no»

LOGG

1. <http://www.uio.no/>
2. Blar litt ned, blar opp igjen
3. Trykker i søkefeltet «Personer», skriver inn og søker «retorikk»
4. <http://www.uio.no/?person-query=retorikk&vrtx=person-search&scope=%2F>
5. Bruker litt tid på de to øverste på listen
6. Blar sakte nedover siden med alfabetisk organisert liste over ansatte
7. Stopper en stund ved slutten av navn på B
8. Blar litt lenger ned, snur og blar opp, stopper på navn på B igjen
9. Blar fortere ned til andre navn på H
10. Blar opp til Elisabeth Brun (stipendiat på institutt for medier og kommunikasjon), klikker
11. <http://www.hf.uio.no/imk/personer/vit/elisbru/index.html>
12. Blar nedover på siden til Elisabeth Brun
13. Går tilbake til søkerresultater (<http://www.uio.no/?person-query=retorikk&vrtx=person-search&scope=%2F>)
14. Blar gjennom listen rundt navn til og med B
15. Trykker i søkefeltet «Søk etter personer», skriver inn og søker hatretorikk
16. Ingen treff (<http://www.uio.no/?person-query=hatretorikk&vrtx=person-search&lang=no>)
17. Trykker i søkefeltet «Søk etter personer», skriver inn og søker hat + retorikk
18. Ingen treff (<http://www.uio.no/?person-query=hat+%2B+retorikk&vrtx=person-search&lang=no>)
19. Trykker på Emner i menyen til høyre
20. Trykker i søkefeltet «Søk etter emner» og søker hat + retorikk
21. Ingen treff (<http://www.uio.no/?course->

[query=hat+%2B+retorikk&searchMode=emne&vrtx=searchuio\)](http://www.uio.no/?unit-query=hat+%2B+retorikk&searchMode=emne&vrtx=searchuio)

22. Trykker på Enheter i menyen til høyre

23. Trykker i søkefeltet «Søk etter enheter» og søker hat + retorikk

24. Ingen treff ([http://www.uio.no/?unit-](http://www.uio.no/?unit-query=hat+%2B+retorikk&vrtx=unit-search)

[query=hat+%2B+retorikk&vrtx=unit-search&areacode=900000\)](http://www.uio.no/?unit-query=hat+%2B+retorikk&vrtx=unit-search&areacode=900000)

- Informanten plukker ut Elisabeth Brun som beste kandidat
- Informanten kommenterer på at Elisabeth Brun er stipendiat
- Informanten oppgir at h*n som journalist ville kontaktet flere personer enn bare én, og opplever at søket fører til «mange interessante personer»
- Søket i punkt 15 - 24 gjør informanten for «moro skyld», men sier seg fornøyd med søket til og med punkt 14.

Søkefeltet «personer»

Vår informant går direkte til søkefeltet for personer, som ligger høyt oppe til høyre på hjemmesidene. Den er akkompagnert av teksten «Finn ansatte og studenter. Søk på **navn** eller **fag- og arbeidsområde**», som antyder at man kan finne forskere innen et gitt fagområde, uten å kjenne noen navn. Hvorvidt andre informanter ville funnet fram hit like raskt, er usikkert, men i dette tilfellet viste det seg å være en vellykket bruk av forsiden, da søket ledet til relevante personer med kontaklinformasjon.

Alfabetisering

I listen over treff, merket vi oss at informanten ikke bladde lenger ned enn til det andre navnet på H. Dette kan være fordi vår informant følte seg tilfredsstillt ved dette punktet, men h*n gikk dermed glipp av 10 treff som kunne vært mer eller like relevante. Ved å alfabetisere listen, kan man risikere at de mest relevante treffene for det aktuelle søket havner nederst på listen, og i verste fall ikke oppdages.

Emneknagger

Informanten oppgir at h*n ville tatt kontakt med Elisabeth Brun, stipendiat ved institutt for medier og kommunikasjon, på grunnlag av emnene og fagfeltene hun er knyttet til:

Det man på en måte spør om er om bildet hun legger ut, om det er hatretorikk, og det er jo et bilde hun legger ut i sosiale medier, som hun vil at hennes følgere skal like og dele – så tenker jeg på at ikke nødvendigvis en som kun er ekspert på tekstvitenskap og retorikk er den beste til å svare på det, men en som for eksempel er spesialist innen medieinnovasjon, sjangerutvikling, fotografi, TV, medieestetikk, i tillegg til retorikk kan være bedre på å svare på noe sånt da.

Altså er «emneknaggene» som knyttes til personene viktige for et søk som dette. De utgjør både grunnlaget for utvalget informanten kan velge blant etter søket, og dessuten hjelper de vår informant med å plukke ut de mest relevante treffene. Derfor virker det ut fra dette søket å være essensielt at alle søkbare personer knyttes til flest mulig relevante emneknagger. Dessuten kunne det vært nyttig at fagområdene som er knyttet til ansatte (og studenter) rangeres etter spesialisering og ekspertise på et vis, slik at de øverste treffene kanskje også er de mest relevante.

Informant 2

Informantens rolle:

”Du er en skoleelev som ønsker å finne ut hvorfor Knut Hamsun regnes som en kontroversiell forfatter”

LOGG

1. <http://www.uio.no/>
2. Informanten blar til bunnen av siden og opp igjen
3. Informanten trykker på UiOs logo topp venstre
4. <http://www.uio.no/>
5. Informanten trykker på UiOs logo topp venstre
6. <http://www.uio.no/>
7. Informanten trykker på ”Bibliotek” under ”Tjenester og verktøy” høyre side
8. <http://www.ub.uio.no/>
9. Informanten skriver inn ”Knut Hamsun kontroversiell” i Orias søkefelt
10. https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/search?query=any,contains,Knut%20Hamsun%20kontroversiell&institution=UBO&vid=UIO&tab=default_tab&search_scope=default_scope&mode=Basic&displayMode=full&bulkSize=10&highlight=true&dum=true&displayField=all&lang=no_NO&queryTemp=Knut%20Hamsun%20kontroversiell

11. Informanten blar ned til bunn av siden, så opp igjen

12. Informanten trykker på øverste treff i søket

13. https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?docid=TN_idun43618597&context=PC&vid=UIO&lang=no_NO&search_scope=default_scope&adaptor=primo_central_multiple_fe&tab=default_tab&query=any,contains,Knut%20Hamsun%20kontroversiell&mode=Basic

14. Informanten trykker på "Logg på" - knappen

15. <https://idp.feide.no/simplesaml/module.php/feide/login.php?asLen=283&AuthState=a52ba01add285fd6099fbf05da68c4ec6c3c6cb0c7%3Ahttps%3A%2F%2Fidp.feide.no%2Fsimplesaml%2Fsaml2%2Fidp%2FSSOService.php%3Fspentityid%3Dhttps%253A%252F%252Fbibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com%252Fshib%26cookieTime%3D1521029526%26RelayState%3Dss%253A%253Aec00602e77ce127ad0a12618796ad6bbc64664f3211067de0f02f55d9da169b7>

16. Informanten sier: "Jeg har ikke tilgang"

17. Informanten skriver "Knut Hamsun blir sett på som kontroversiell forfatter den dag i dag" i Orias søkefelt

18. Informanten åpner ny fane

19. <http://www.uio.no/>

20. Informanten fører inn "Knut Hamsun" i søkefeltet øverst til høyre

21. <http://www.uio.no/?vrtx=searchuio&query=Knut+hamsun>

22. Informanten blar ned og så opp igjen

23. Informanten trykker på nest øverste treff i trefflisten

24. <http://www.hf.uio.no/ilos/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2017/nazisten-og-antisemitten-hamsun.html>

25. Informanten finner at Knut Hamsun var nazist og antisemitt, og mener derfor at h*n har funnet svar på sitt spørsmål

Bibsys

Informanten går tidlig inn på bibliotekstjenesten Bibsys på UiOs nettsider, og det kan virke som informanten gjør dette av vane fordi informanten kjenner til denne tjenesten fra før. Hun skriver også inn ganske spesifikke søkefraser i søkefeltet, noe som kan redusere

resultatene. Det kan tenkes at andre informanter kun hadde søkt «Knut Hamsun» i søkefeltet, og funnet svaret på oppgaven. På den andre siden kan det hende at veien til biblioteksiden kan være noe en elev kjenner godt fra andre nettsteder. Informanten stopper uansett forsøket på å finne svar via biblioteket når hun oppdager at hun ikke har tilgang.

Hoved søkefeltet

Informanten åpner en ny fane etter forsøket med biblioteket, og søker så på «Knut Hamsun». Hun finner så ganske raskt en nettside som omhandler en bok om Knut Hamsun av Tore Rem, hvor Hitler blir omtalt som antisemitt. Derfor mener informanten at hun har løst oppgaven, men denne bokomtalen gir ikke mye informasjon om Knut Hamsun. Dette søket viser at UiOs nettsider kan hjelpe elever med å finne litteratur andre steder.

Andre funn

Vi hadde en forestilling om at informanten ville finne frem til norgeshistorie.no, men det viste seg å ikke være tilfelle. Store norske leksikon er en annen nettside som kunne vært relevant for eleven, og denne nettsiden kommer tidlig opp om eleven søker i Google. Det er nærliggende å tro at eleven hadde forsøkt dette før hun søkte på uio.no.

Christine Lien Lütcherath og Henrik Mathias Nergaard

VIII. Språk og stil i Apollon-artikkelen «Arven fra giljotinen»

«Når en har funnet ut hva en vil si og hvor en vil si det, gjenstår det viktigste: å finne ut hvordan en vil si det»

Cicero: Orator (Andersen 2007, 55)

Apollon er Universitetet i Oslos populærvitenskapelige magasin som sprer forskning utført ved universitetet. Det er rettet mot både eksterne miljøer og personer, samt ansatte og studenter. I artikkelen «Arven fra giljotinen» intervjues Elisabetta C. Wolff om ekstremismens historie fra den franske revolusjonen til i dag, og journalist er Morten S. Smedsrud (2018). I det følgende skal jeg undersøke hvordan forskningen formidles ved å se det opp mot den klassiske retorikkens krav til språk og stil. Dette finner jeg i Øivind Andersens Retorikkens hage (2007).

Godt språk krever god utforming av tankene, elocutio. Dette gir oss fire anvisninger: korrekt språk, klarhet, passende språk og høvelig språk (Andersen 2007, 59).

Korrekt språk

Korrekthet handler om å unngå språklige feil. Dette gjør kommunikasjonen effektiv og bygger opp talerens ethos. På et litt høyere plan ville klassikerne unngå barbarismer, dvs. ord og uttrykk som ikke stammer fra morsmålet, og solesismer, dvs. syntaktiske feil og ukorrekte konstruksjoner. Ord og uttrykk bør også til en viss grad være gjengs og ikke foreldet. Bymål var også å foretrekke over provinsielle talemåter (Andersen 2007, 59-61).

På det grammatiske er det lite å utsette på den aktuelle Apollon-artikkelen. Man finner veldig få skrivefeil, så lesningen blir ikke distraheret. Sånn sett kan man si det korrekte språket bygger opp artikkelens ethos; den fremstår seriøs og gjennomarbeidet. Det er heller ingen barbarismer og solesismer, men godt norsk språk som brukes artikkel gjennom. Forakten mot det rurale er nok mildere i dagens Norge enn i oldtidens Athen. Uansett er det ingen dialektpregede formuleringer som skaper preg av noe bondsk, jovialt, enfoldig eller hva enn man måtte forbinde med bygdemål. Et fravær av dette kan gjøre inntrykket av artikkelen mer nøytralt enn hvis det var inkludert, noe som igjen passer det alvorlige temaet under lupen.

Klart språk

Klarhet handler om å bli forstått, men også å ikke bli misforstått. Som hovedregel bør man bruke vanlige ord i deres vanlige betydning. Samtidig er det rom for en overraskende metafor eller analogi, siden dette kan gjøre at vi forstår mer. De vanligste feilene er tvetydige ord og uttrykk, for lange setninger eller sammenligninger som tværes ut så man glemmer poenget (Andersen 2007, 62).

Klarheten er i hovedsak ganske god i «Arven fra giljotinen». Likevel bærer teksten preg av å være forskningsbasert artikkel. Det refereres til en del begreper som man neppe kan anta er

allmennkunnskap. Det gjør selvsagt ikke noe at man lærer nye begreper av en artikkel, og mye blir forklart, men ikke alt, og da kan det bli problematisk for leseren. I noen tilfeller kunne man også brukt enklere synonymer.

Det er for eksempel en fordel med et par studiepoeng fra et universitet for å være innforstått med begreper som positivisme og egalitarisme, og disse blir ikke forklart:

«Europa opplevde en «kulturell krise» – en kraftig reaksjon mot positivisme, individualisme, vitenskapens seier, demokrati, egalitarisme, og liberalisme.»

Det samme kan nok også gjelde konseptet revolusjonær syndikalisme:

«Fascismen i Europa er et sammensatt fenomen. I Italia hadde fascismen for eksempel sine røtter i den revolusjonære syndikalismen.»

«Hun ser høyre-radikalismens historie som en langvarig reaksjon på ideene som fikk hegemoni etter den franske revolusjonen.»

Hegemoni kunne man kanskje funnet et annet ord for hvis man vil treffe utenfor akademiske kretser. For eksempel kunne man skrevet at ideene ble «ledende» eller «regjerende» etter den franske revolusjonen.

Fra kontekst får man en anelse av hva en ideologisk kumpan er, selv om det neppe er hundre prosent selvforklarende:

«30 år senere tok han og hans ideologiske kumpaner makten i det veldige riket.»

«Klassisk marxisme» og «antimaterialistisk sosialisme» forvansker også lesningen for enkelte, særlig når begrepene ikke forklares. Et pedagogisk trekk er at mange tyngre formuleringer kommer sent i artikkelen. Starten er altså litt lettere å fordøye, og da orker man kanskje litt tyngre språk etter hvert. Det gir også en gulrot til de som er ekstra historieinteresserte og har kjennskap til temaet.

Det er ikke nødvendigvis et mål å bruke så enkelt språk som mulig, særlig hvis det går på bekostning av tekstens innhold. Man må ikke treffe alle alltid, og jeg vet ikke om Apollon (2018) har en uttalt målgruppe utover «eksterne miljøer og personer» (som nettsiden deres formulerer det), men hvis de vil favne enda bredere, illustrerer disse eksemplene noen potensielle forståelsesproblemer.

Andre uklarheter kan som sagt ligge i tvetydige ord og uttrykk og for lange setninger. Mitt inntrykk er at ordvalgene er presise, og i hovedsak holder journalisten seg til korte setningskonstruksjoner. Teksten åpner likevel med denne munnfullen:

«Da kong Ludvig XVI's hode trillet ned i bastkurven etter et øksekvast giljotinhogg i Paris i januar 1793, markerte det slutten på de herskendes privilegier og starten på en rekke hendelser som skulle føre til etableringen av det liberale, representative demokratiet i Europa.»

Setningen flyter greit, men kan kanskje være et litt overveldende førsteinntrykk for lesere utenfor academia eller uten norsk som morsmål. Det er også flere eksempler på setninger lengre enn dette, så der ligger det et mulig forbedringspotensial. Alt i alt er det imidlertid fin og enkel syntaks over store deler av linja.

Passende og høvelig språk

Høvelighet, på latin kalt *aptum*, er «det som passer seg» og angår både hva taleren mener og hvordan taleren uttrykker seg. Det høvelige avhenger av selve saken og av taleren og tilhørerne. Taleren må kjenne sitt publikum og vite hva hen vil oppnå hos det. Den interne høveligheten gjelder samsvar mellom talens deler, fordelingen av de forskjellige bevismidlene og plasseringen av de retoriske prydstykkene (Andersen 2007, 63).

Selv om mye av artikkelen kanskje stammer fra Wulffs forskning, er den ikke disponert som en forskningsavhandling. Den interne høveligheten er logisk med en kronologisk gjennomgang fra den franske revolusjonen til i dag, samt et siste avsnitt som spør hvordan samfunnet ser ut i fremtiden.

I klassisk retorikk vil man gjerne bygge *ethos* tidlig, benytte midtdelen til en *logos*-orientert saksfremstilling før man avslutter med en oppfordring til handling dekorert av *pathos*. Her blir *ethos* bygd tidlig i artikkelen ved å etablere Wulff som en førsteamanuensis som har arbeidet med «fascisme og høyre-radikalisme i årevis». Midtdelen er *logos*-orientert med et klart fokus på sak. Avslutningen gjør et *pathos*-grep ved å tegne et bilde av fremtiden. Vi blir fortalt at de totalitære strømningene alltid ha en viss tilstedeværelse i liberale demokratier. Samtidig antyder Wulff at kampen mot ytre høyre er et ansvar som vi ikke må ta lett på, og vekker slik en slags frykt eller engasjement, samtidig som hun gjør dette relevant for leseren. Denne kombinasjonen av følelser og oppfordring er noe som hører godt hjemme i avslutningen og skaper et gripende sisteinntrykk.

Høvelighet i henhold til saken er god. Det eneste teksten ikke tolererer, er de intolerante, altså fascistene, ekstremistene og de voldelige fraksjonene av ytre høyre og venstre. Dette kan vi anse som en akseptabel posisjonering fra *akademia* i et dagens samfunnskontekst, siden man ikke er forventet å tolerere intolerante grupper. På tross av mange evalueringer fra Wulff sier hun neppe noe man ikke vil tillate en forsker å si sin mening om.

Det drøyste verbale bildet i saken er nok «Da kong Ludvig XVI's hode trillet ned i bastkurven etter et øksekvast giljotinhogg i Paris i januar 1793 (...)». Om dette var en situasjon i nyere tid, eller en beskrivelse av en folkekjær person, kunne det kanskje blitt kontroversielt. Tid og avstand skaper likevel rom for humor, så jeg antar at dette ikke støter for mange. Samtidig er dette et forholdsvis sprekt valg, siden det er første setning i artikkelen etter *ingressen*. Det kan vekke interesse med sitt *pathos*-fremmede bilde, og kan gi starten på historietimen en litt mer tiltalende begynnelse.

Avslutning

«Arven fra giljotinen» oppfyller den klassiske retorikkens krav til godt språk i stor grad. Teksten formidles korrekt, klart, passende og høvelig: Grammatikken er god, budskapet fremstår klart, teksten disponeres høvelig og innholdet er passende for både avsender og mottaker. De mest problematiske delene finner vi når fagspråket blir for komplisert for personer uten historiefeltet. Dette kunne for eksempel blitt løst ved å droppe noen termer, forklare dem underveis eller sette opp noen utdypende faktabokser for de ekstra interesserte.

Litteratur

Andersen, Øivind. 2007. I retorikkens hage. Oslo: Universitetsforlaget.

Apollon. 2018. «Om Apollon». Lest 20. mars 2018. <http://www.apollon.uio.no/om/>

Smedsrud, Morten S. 2018. «Arven fra giljotinen». Apollon, 13.02.2018. (Lest 20. mars 2018). <http://www.apollon.uio.no/artikler/2018/ekstremisme-arvenfragiljotinen.html>

Alexander Didriksen

IX. Tekstanalyse av Apollon-artikkelen «Arven fra giljotinen»

I denne teksten skal jeg vurdere forskningsformidlingen i en elektronisk utgave av artikkelen *Arven fra giljotinen* av Morten S. Smedsrud, en av to journalister i redaksjonen til tidsskriftet *Apollon*. På deres egne nettsider blir han presentert som en utdannet historiker og litteraturviter som også har studert realfag (Apollon, 2018). For å avgrense tekstens omfang har jeg valgt å se på temaet i artikkelen, gi en kort analyse av problemet artikkelen tar opp og til slutt kommentere hvordan materialet formidles.

Den retoriske situasjonen for artikkelen er svært sammensatt. Artikkelforfatteren forsøker å forklare hva *ekstremisme* er ved å sette det i et historisk perspektiv. Dette i seg selv er ingen enkel oppgave i seg selv, ettersom forfatteren selv har valgt å påpeke at det ikke finnes noen omforent definisjon av ekstremisme blant teoretikere (Smedsrud, 2018). For å avdekke hvem *modelleseren* er, det vil si det tiltenkte publikum for artikkelen, er det rimelig å undersøke utgiverens egne nettside. *Apollon* selv skriver at de er Universitetet i Oslos populærvitenskapelige forskningsmagasin, som "retter seg mot eksterne miljøer og personer, men også mot en som studerer og arbeider ved Universitet i Oslo." (Apollon, 2018). Med andre ord er teksten rettet ut mot en vid leserbase, og kan betraktes som en plausibel kilde med en anerkjent institusjon bak seg. Temaet er dessuten svært dagsaktuelt og omdiskutert på flere fora.

Temaet i artikkelen er å undersøke hvordan ekstremismen har gått som en understrøm gjennom Europas historie de siste århundrene. Teksten tar for seg hvordan fremveksten av høyre-radikalisme- og ekstremisme tok til i denne perioden (Smedsrud, 2018). Selve artikkelen i seg selv veksler mellom å være et intervju av en fagperson og relevante faktaopplysninger, som kan smitte engasjement over på leseren. Ellers benytter ikke nettutgaven seg av stort med visuelle hjelpemidler, utenom universitetets egen logo på toppen, et kjent bilde fra Nazi-Tyskland øverst i artikkelen og et mindre bilde av fagpersonen litt lenger nede på siden. På venstre marg ligger en grå boks der leseren kan søke opp i eldre utgaver tidsskriftet, og på høyre side en tilsvarende faktaboks med opplysninger fra "the Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought", og to korte utdrag fra Store norske leksikon om henholdsvis Dreyfuss-saken og Sions vises protokoller; som det refereres til i artikkelen (Smedsrud, 2018).

Artikkelen krever noen historiske forkunnskaper, men ettersom problemet som blir tatt opp er så omfattende, kan et historisk perspektiv oppleves som et friskt pust i debatten.

Forfatteren kommer frem til at "De politiske debattene fra 1880-tallet eller fra mellomkrigstiden, minner oss om dem vi ser enkelte steder i dag.

– Det er bekymringsfullt at vi igjen ser fremveksten av høyre-radikale ideer. De er de samme som før, men med nytt subjekt. For drøye hundre år siden var det jøder og kommunister som var syndebukken. I dag er det muslimske innvandrere. Man har endret fiende, men trusselbildet er akkurat den samme, sier Wolff." (Smedsrud, 2018).

Forfatteren baserer materialet sitt i stor grad på et intervju med førsteamanuensis i historie ved Universitetet i Oslo, Elisabeth C. Wolff, som har arbeidet med fascisme og høyre-radikalisme i årevis (Smedsrud, 2018). Ved et nærmere søk på universitetets egne nettsider står fascisme, høyre-radikalisme og høyre-ekstremisme oppført både under hennes faglige interesser og faglige kompetanseområder. Hun veileder både BA- og MA-studenter innenfor nevnte områder, og er for tiden knyttet til Senter for ekstremismeforskning ved UiO (C-REX) (Universitetet i Oslo, 2018). Det blir også referert til Francis Fukuyamas "The End of History", når Wolff trekker konklusjonene til problemstillinger, der det blir trukket paralleller til politiske trender etter børskraket på Wall Street på 1930-tallet og nå sist med finanskrisen i 2008 (Smedsrud, 2018). Forfatteren har fra et retorisk perspektiv god *ethos*, det vil si høy troverdighet.

Forfatterens hovedoppgave med artikkelen er å formidle grunnforskningen Universitet i Oslo holder på med. For å formidle har han vært nødt til å bruke noen retoriske grep. Som nevnt ovenfor, så er *ethos* og *logos*, det vil si argumenter og eksempler; godt brukt gjennom teksten.

En kan også argumentere for at *pathos* blir benyttet, når tematikken vekker følelser svært lett; eksempelvis holocaust, vold, terrorisme og politisk historie.

"De første som gjorde motstand var franske rojalister som marsjerte mot den første republikken. De representerte standen som mistet hodet under revolusjonen, bokstavelig talt, sier Wolff." (Smedsrud, 2018).

Teksten legger hovedvekten på å være skrevet etter historisk tradisjon, og det er i stor grad opp til leseren selv å gjøre koblinger til dagens høyre-radikalisme- og ekstremisme. Ved å følge en viss historisk kronologi i teksten, så føles det nokså naturlig at det ikke blir henvist til dagsaktuelle hendelser, jf. det allerede siterte: "For drøye hundre år siden var det jøder og kommunister som var syndebukken. I dag er det muslimske innvandrere. Man har endret fiende, men trusselbildet er akkurat den samme, sier Wolff." (Smedsrud, 2018).

Artikkelforfatteren forsøker også å gi et mer nyansert bilde av ekstremisme, ved å bevege seg innover fra den politiske ytre høyre fløy.

"Én ingrediens hadde nemlig manglet for at det europeiske, høyrevridde tankegodset hos 1880- og 1890-tallets høyre-radikale skulle bikke over i det ekstreme: vold. Vold hadde rammet Europa i fire lange år. Vold og revolusjon hadde brakt Lenin til makten, slik at vi snakker om bolsjevikenes kommunisme som en form for venstreekstremisme." (Smedsrud, 2018). Eksempelet om at "de mistet hodet, bokstavelig talt" kan oppfattes både morsomt men samtidig urovekkende. Det samme kan sies om eksempelet som trekker opp vold. Disse eksemplene har en effekt av å virke opplysende.

Ved å sette tematikken i et historisk perspektiv oppleves forfatteren nokså nøytral i forhold til stoffet som blir presentert. Teksten veksler mellom å være et intervju av Wolff og historisk faktakunnskap. Leseren kan/skal selv trekke konklusjoner om hvorvidt historien gjentar seg, men sett i lys av hvilke eksempler som har blitt brukt i teksten, så er det mer enn rimelig sikkert at høyre-radikalisme- og ekstremisme har en kobling til økonomien i samfunnet. Dersom forfatteren hadde vektlagt *pathos* i større grad, ville det trolig ha påvirket hans *ethos* på en negativ måte. Artikkelen oppfattes høvelig i forhold til plattformen, et populærvitenskapelig forskningstidsskrift, og må derfor også formidles deretter.

Litteraturliste:

Apollon. (2018, 7. mai). *Om Apollon*. Hentet fra:

<http://www.apollon.uio.no/om/>

Smedsrud, Morten S. (2018, 13. februar). *Arven fra giljotinen*. Hentet fra:

<http://www.apollon.uio.no/artikler/2018/ekstremisme-arvenfragiljotinen.html>

Universitetet i Oslo. (2018). *Elisabetta Cassina Wolff*. Hentet fra:

<http://www.hf.uio.no/iakh/personer/vit/historie/fast/elisabcw/index.html>

Markus Onniselkä

X. Tekstanalyse av artikkelen «Nansen på verdensscenen» (norgeshistorie.no)

Jeg har valgt å ta for meg en tekst om Fridtjof Nansen skrevet av historiker og Nansen-biograf Carl Emil Vogt (2015). Teksten heter «*Nansen på verdensscenen*» og tar for seg Fridtjof Nansen sine bragder, med hovedfokus på de politiske bragdene og hvordan han ble en internasjonal skikkelse. Teksten er publisert på www.norgeshistorie.no som er en side som skal formidle historie på et forståelig og lett språk (<http://www.norgeshistorie.no/om/>). I teksten skrives det om hva som gjorde at Fridtjof Nansen ble satt på verdenskartet, og hva han gjorde generelt for verdenssamfunnet. Den ble publisert på www.norgeshistorie.no den 25 november 2015.

Teksten kan man finne under overskriftene «Norgeshistorie» og «1870-1914: Industrialisering og demokrati». Teksten åpner med følgende ingress:

Fridtjof Nansen ble i 1920-årene et internasjonalt symbol på humanisme og internasjonalisme. Han var i flere sammenhenger representant for norske myndigheter, men fulgte aller mest sin egen overbevisning. (Vogt, 2015)

Med dette som utgangspunkt er det viktig å tenke på hva denne teksten egentlig skal formidle. Vil den fortelle oss hvem Fridtjof Nansen var og hvordan polarekspedisjonene hans fant sted, eller skal den fungere som en innføring i hvordan Nansen ble den han ble, og hvilke såkalte bragder som ga ham internasjonal anerkjennelse.

Grunnen til at jeg valgte akkurat denne teksten er at jeg selv har blitt fascinert av polarekspedisjoner, eventyrlystne nordmenn og hva de gjorde videre. Fridtjof Nansen fikk stor oppmerksomhet internasjonalt etter polarekspedisjonene sine, noe som ga ham muligheten til å drive politikk og humanitært arbeid. Hvordan dette blir formidlet i en forskningsformidlene artikkel er da noe jeg har lyst til å se nærmere på.

Teksten

Teksten tar i hovedsak for seg hva Fridtjof Nansen gjorde i årene mellom hans berømmelse fra polarekspedisjoner, frem til sin død. Under overskriften «*Berømt nordmann*» kan vi lese at Fridtjof Nansen ble berømt etter sine oppdagelsesreiser over Grønland, samt ekspedisjoner over polhavet, som igjen gjorde det mulig for ham å delta i internasjonal politikk. Her følger det også med et bilde av Fridtjof Nansen fra 1922, da han er på besøk på kontoret til rektor John Lewis Platon. Det at vi her får et bilde på Fridtjof Nansen i en arbeidssituasjon, kan for det første gi oss et avbrett fra selve teksten, men det gir oss også anledning til å reflektere over hvordan det var på tiden da Nansen arbeidet. Fotografiet fungerer her som et tegn på hendelsen som fant sted i 1922, og vi blir invitert inn til å fantasere rundt hendelsen (Kjeldsen, 2014, s. 287). Dette kan være fint for å skape bilder for videre lesning.

Videre skrives det om Nansen sin kamp mot full norsk frigjøring i 1905, uten at det er noen voldsom utgreiing om hva han gjorde her, frem til neste overskrift som er «*Folkeforbundet*». Her

kommer det et lite avsnitt om det internasjonale forbundet han dannet der land skulle samarbeide om å ta til diplomatiske løsninger. Her står det skrevet at USA ikke ville være med, at Tyskland og Russland *ikke fikk* være med, og at Storbritannia og Frankrike stort sett bestemte. Vi får ikke noen nærmere beskrivelse på hva som skjer med Folkeforbundet før i neste avsnitt under overskriften «*Verdens forente stater*». Her står det litt informasjon om hvordan Nansen prøvde å styrke forbundet, men hvordan de likevel ikke lyktes med å forhindre en andre verdenskrig. Det blir også nevnt at han var engasjert med tanke på det armenske folket som hadde vært utsatt for forfølgelser etter den første verdenskrigen.

Etter dette dukker det et nytt bilde opp, denne gangen av Folkeforbundets Armeniakommisjon fra 1925. Her får man også et godt tegn på en hendelse som fant sted, hvem som var med på det og hvordan det ser ut. Her oppstår det en form for *evidens* da vi faktisk får et reelt bilde på det vi akkurat har blitt fortalt om. Det setter et estetisk preg på artikkelen, og vi får en umiddelbar nærhetsfølelse til det som står skrevet (Kjeldsen, 2014, s. 290).

De to siste avsnittene har overskriftene «*Nasjonalisme og internasjonalisme*» og «*Nestekjærlighet er realpolitikk*». Her står det skrevet hvordan han blant annet reiste til Russland for å se hungersnød på nært hold, og hvordan han med bilder og film gjorde stort inntrykk på resten av Vest-Europa fra dette. Teksten avslutter med noen linjer om hvordan Nansen mente at det å bygge velstand og trygghet kunne hindre spredning av ustabilitet, uro og vold, og helt til slutt hans politiske sitat «*nestekjærlighet er realpolitikk*» (Vogt, 2015).

Etos og bildebruk

I teksten kommer det frem at forfatteren har god innsikt i Fridtjof Nansen sitt liv, men det virker nesten som om forfatteren har hatt dårlig tid når artikkelen har blitt skrevet. Når det kommer til forskningsformidlene artikler, lykkes de ofte når avsenderen fremstår med en faglig etos og en god og solid logos - til tider, gjerne med fravær av patos, slik at det blir mest mulig nøytralt og saklig (Grue, 2015, s. 68). Her savner jeg på et vis mer patos, eller i hvert fall et visst engasjement rundt bragdene til Nansen, i stedet for en generell oppramsing. Grue (2015, s. 67-68) sier for eksempel at vitenskapelige artikler ofte skal formidle noe som overbeviser fagfeller om at kunnskapen i artikkelen enten kan være ny, eller så pålitelig at den bør brukes i faglige sammenhenger. Her føler jeg heller at forfatteren forklarer hva han vet om de ulike bragdene Nansen gjorde og utførte internasjonalt, i stedet for å beskrive hva som var spesielt med dem eller hva de konkret ledet til.

Sånn sett vil jeg ikke si at artikkelen formidler godt nok hvem og hva Fridtjof Nansen var og gjorde, og dermed ikke bidrar tilstrekkelig til å skape interesse rundt feltet. Det kunne vært lagt enda mer detaljer og engasjement under noen av overskriftene, slik at man fikk en bredere oversikt over hva han faktisk utførte.

Til tross for at man kunne ønske seg noe mer patos og informasjon rundt hvem Nansen var og hva han gjorde, står artikkelen i tråd med det som blir nevnt om nettstedet i programerklæringen. Artikkelen forteller med et godt og forståelig språk hva som var de store bragdene til Nansen, og når dette foregikk.

Bildebruken gjør også at artikkelen blir mer levende, og den styrker også forfatterens etos. Man får inntrykk av at forfatteren har innsikt i hva slags informasjon som finnes der ute om Nansen, og hvor man kan få tak i den. Dessuten gjør bildene at man setter seg mer inn i det forfatteren beskriver og skildrer.

Konklusjon

Artikkelen fremstår som en enkel og grei artikkel om Fridtjof Nansen, og hva han gjorde for og i verdenssamfunnet. Til det formålet fungerer teksten godt. Bildebruk og informasjonen vi får gjennom artikkelen viser at forfatteren har god kunnskap om Nansen sitt liv og verk, noe som styrker troverdigheten til både forfatter og artikkelen. Hvis man søker opp forfatteren ser man også at han er Nansen-biograf, noe som tydeliggjør hans etos og bakgrunnskunnskap enda mer.

Dessverre er det ikke noen form for litteraturliste eller kildehenvisning, noe man gjerne vil ha når man leser om historiske skikkelser.

Det er viktig å se på hva som skal formidles i denne artikkelen, og her handler det om hva Fridtjof Nansen gjorde i Norge og internasjonalt i en spesifikk periode. Artikkelen skal i utgangspunktet ikke være en utgreiende artikkel om hvem Fridtjof Nansen var, men heller en artikkel som nevner hans største bragder innen politikken. Som en rask innføring i dette fungerer artikkelen godt, da den tross alt formidler noen av Nansens største bragder til leseren, og vi får grunnleggende kunnskap om noen av dem.

I lys av det foregående vil jeg påstå at denne artikkelen fungerer for det den er ment til i tråd med norgeshistorie.no sin programerklæring som altså er å formidle historie på en enkel og forståelig måte. Den går derimot ikke i dybden på de ulike tingene som gjorde Fridtjof Nansen så spesiell. Det kunne vært mer fokus på enkelthendelser og flere detaljer fra disse hendelsene, noe som gikk dypere inn på hvem Fridtjof Nansen var og hvordan han klarte å påvirke. Det står i ingressen at Fridtjof Nansen ble et internasjonalt symbol innen humanisme og internasjonalisme. Dette kunne med fordel blitt tydeliggjort enda mer, blant annet med vekt på hvorfor han vant Nobels fredspris. Med disse grepene kunne kanskje artikkelen skape debatt og vekke større interesse, men den formidler flere av Fridtjof Nansen sine bragder på en enkel og forståelig måte.

Litteraturliste:

Kjeldsen, Jens. (2014). Billeders retorik. I Lund, Marie & Roer, Hanne (Red.),

Retorikkens Aktualitet, Grundbog i Retorisk Kritik (s. 287 - 323).

Hans Reitzels Forlag.

Grue, Jan. (2015) *Teori i praksis. Analysestrategier i akademisk arbeid*.

Oslo: Fagbokforlaget.

Vogt, Carl Emil. (2015, 25. november). Nansen på verdensscenen. Hentet fra

<http://www.norghistorie.no/industrialisering-og-demokrati/artikler/1529-nansen-pa-verdensscenen.html>

Ole Andreas Laache Klevan

XI. Tekstanalyse av «Norsk sjøfart på 1700-tallet» (Norgeshistorie.no)

I denne teksten skal jeg vurdere forskningsformidlingen i artikkelen *Norsk sjøfart på 1700-tallet* hentet fra Norgeshistorie.no som ble publisert av forfatteren Nora Rodin den 21. februar i 2018: http://www.norgeshistorie.no/enevelde/artikler/1248_norsk-sjofart-pa-1700-tallet.html

Grunnen til at jeg valgte denne teksten er at jeg ikke har noen forkunnskap om norsk sjøfart på 1700-tallet og på den måten kan bedømme tekstens formidling etter hvor mye kunnskap jeg sitter igjen med etter å ha lest igjennom artikkelen.

Sammendrag og struktur:

Artikkelen innledes med en kort fortelling om den norske skipperen Jean Borrelly og hans mannskap på tur, fra kai til kai i året 1785. Dette avsnittet har en litterær fortalt stil med bruk av skildringer.

Deretter går artikkelen fra denne spesifikk hendelse fra virkeligheten til en mer generell faktafremstilling om hvordan gullalderen for norsk eksport og sjøfart var de siste tiårene av 1700-tallet. Her får vi vite hvorfor Norge hadde en kraftig vekst i næringslivet, hvilke varer landet eksporterte og overgangen fra eksport som ble gjennomført av utenlandske skip, til norskeide og norskbygde skip.

Under første undertittel, *Krig i Europa, dansk-norsk nøytralitet*, blir norsk sjøfart satt inn i en europeisk sammenheng. Som overskriften tilsier, får leseren ett innblikk i europeiske uroligheter hvor dansk-norske skip hadde en nøytral rolle og av den grunn, kunne seile relativt trykt fra havn til havn.

I de etterfølgende undertitler *Den norske handelsflåten, Partsrederier og Skipperens rolle*, vender teksten blikket igjen tilbake til Norge hvor leseren får kjennskap til hvordan strukturering og finansiering av skipsbygging og skipsinnkjøp ble gjennomført i tillegg til, hvilken rolle og ansvar skipperen hadde for skipet og lasten.

Derneft kommer det avsnitt om *eksport og import* hvor vi får rede på handelsruter til de forskjellige kjøpestedene i Norge, samt hvilken varer som ble eksportert og importert til og fra de forskjellige landene.

I de tre siste undertitlene *Norske frakttjenester, Blant Europas største og Krigsutbrudd* går historien fra en gullalder innen sjøfart til en tragisk slutt. Her fortelles det hvordan den norsk-dansk sjøfarten (hvor Norge hadde en flåte som var større enn Danmarks og hertugdømmenes flåter til sammen) utviklet seg til å bli en av Europas største sjøfartsnasjon til det brått tok slutt i 1807, da Danmark-Norge kom med i Napoleonskrigen. Krigen førte til full stopp i sjøfarten, matmangel og økonomisk nedgangstid i Norge og flere av de norske handelshusene gikk konkurs i de påfølgende årene.

Artikkelen formidler sitt innhold bra ved hjelp av denne tekststrukturen. Teksten starter som en litterær fortelling som fanger interesse og gjør teksten levende fra første stund. Videre er det fin flyt, hvor forfatteren veksler mellom det generelle til det mer spesifikke samt bruk av kontraster som konflikt-fred, Norge-Europa og velstand-fattigdom.

Artikkelen inneholder også fire bilder hvor leseren visuelt kan få ett innblikk i hvordan kart, havner og båter så ut den gang da.

Artikkelens formidling:

Denne forskningsartikkelen er publisert på en nettside, noe som betyr at bruker/mottaker aktivt finner frem til informasjonen selv. Tekstens formål er å høyne leserens kompetanse i form av faktakunnskap om norsk sjøfart på 1700-tallet. En kan derfor anta at mange av nettsidens brukere er interessert i, eller ønsker mer kunnskap om temaet. Artikkelen skal som helhet forstås, hos mottageren, på den måten at den stemmer overens med verden slik den faktisk er/var. Dette er en faktatekst som ikke skal gi uttrykk for forfatterens personlige overbevisning. Forholdet mellom avsenderen og leserne kan på den måten defineres som, at forfatteren er ekspert på emnet og gir utelukkende korrekte opplysninger i historiefortellingen. Leser av teksten er ikke ekspert på området og har tillit til og respekt for forfatterens autoritet som ekspert. Rodins autoritet strekker seg likevel ikke lengre enn at hun er avhengig av leserens velvilje. Om velviljen svikter, fører dette til at nettartikkelen blir valgt bort.

Førsteintrykket av mediet, nettsidens visualitet og funksjon spiller her, også en viktig rolle. Nødvendige elementer må være på plass for at bruker skal bli på siden og utforske den. Den må fremstå som seriøs, ryddig og tilgjengelig. Jeg vil si at denne nettsiden fremstår som seriøs. Da UiO sin logo vises øverst i høyre hjørne og i det nederste registeret hvor det også finnes link til Norgeshistorie.no og instituttet ved UiO, bør brukeren være trygg på at innholdet er korrekt. Grunnet de mange og tydelige overskriftene gjennom teksten er det også lett for brukeren å skrolle seg raskt og enkelt til den informasjonen som brukeren ønsker eller trenger.

Videre synes jeg at emnet blir formidlet i ett enkelt, korrekt og klart språk. Noen akademiske/forsknings tekster er ofte krevende for en leser, dels fordi de presenterer spesialisert kunnskap og dels fordi kildehenvisninger kan føre til at teksten blir mer komplisert for leseren. Jeg vil påstå at den språklige framstillingen her er brukertilpasset, da den mangler kompliserte uttrykksformer og fremmedord, men i stedet er utformet med vanlige ord og begreper i en fortellende stil. Et av mange eksempel på dette er avsnittet som omhandler *partsrederi*, hvor Rodin forklarer finansiering av skip enkelt og forståelig over få linjer. Partsrederi er en kompleks sjørettslig selskapsform som gjenre er vanskelig å beskrive uten et spesialisert og teknisk fagspråk.

Forskningsartikkelen mangler kildehenvisning og vi får derfor ikke vite eksplisitt hvilke kilder hun legger til grunn for sin forskning. Men klikker man seg videre på linkene under *Anbefalt litteratur* forstår vi at teksten bygger på litteratur fra Ståle Dyrvik og Knut Sprauten, i tillegg til Nora Rodins egen og nyere forskning på området. Hun skrev nemlig masteroppgaven «*Mitt skip er lastet med ...*». *Skipper fra Nedenes i norsk sjøfartshandel 1782–1786* i 2016. Med utgangspunkt i Generaltollkammerets tollprotokoller fra de norske havnene, har hun lagt frem tilnærmet fullstendig oversikt over den lovlige delen av nedenesskippernes sjøfartshandel i årene 1782-1786. Kildehenvisningen bør være mer spesifikk (vise til kapitler og sider) for på den måten gjøre det lett tilgjengelig for leseren å finne frem til ønsket kilde. Slik kildene er representert nå, må brukeren selv lete igjennom to bøker og en masteroppgave, noe som er svært tidkrevende.

Mangel på kritisk perspektiv i teksten:

Selv om jeg mener teksten er formidlet med et klart språk i en fengende fortellende stil og at mediets helhetsinntrykk er ryddig og funksjonelt, har teksten innholdsmessige mangler. Artikkelen viser et ensidig og idealisert perspektiv på norsk sjøfart. Hardtarbeidende bønder og heroiske sjømenn er velkjente figurer i Norges historie og det er disse karakterene som skinner igjennom, også her. Selv om teksten er basert på nyere forskning blir historien likevel formidlet tradisjonelt med et romantisk syn på historien. Norsk sjøfart legges frem som en suksesshistorie inntil Napoleonskrigen, som kun blir nevnt kort i siste avsnitt. Den lite nyanserte fremstillingen gir ikke rom for ubehagelige sider ved norsk historie. Et eksempel på motstykket til dette, kan være Henrik Ibsens kritiske dikt om Terje Vigen. Diktet bygger på fortelling fra sørlandskysten under Napoleonskrigen som gir et mer nyansert bilde av datidens sosiale forskjeller, fattigfolk, hungersnød og død.

Avslutningsvis vil jeg peke på i hvilken grad denne forskningsartikkelen har nådd sitt formidlingsmål i henhold til *Norgeshistorie.no* beskrivelse av nettstedet:

«Du kan fordype deg i vikingtid og oljealder, fortidige klimakriser, sensur på 1700-tallet og bilkjøring etter krigen. Norgeshistorie.no er et nettsted som formidler historie på et lett forståelig språk. Du møter et bredt spekter av synspunkter fra et mangfoldig fagmiljø, men ikke siste ord – nye stemmer vil komme til, nye historier fortelles». (<http://www.norgeshistorie.no/om/>)

Punktet som tar for seg formidling av historie på et lett forståelig språk, samsvarer godt med forskningsartikkelen. Som pekt på tidligere synes jeg Rodin har et klart og tydelig språk, men dessverre lever ikke teksten hennes opp til de to neste punktene.

Rodins artikkel går aldri i dybden på emnet hun beskriver, men gir heller et overblikk over norsk sjøfart på 1700-tallet. Leseren har derfor ikke mulighet til å fordype seg i emnet, slik som nettstedet påstår, men må i stedet lete etter andre kilder for dybdekunnskaper. Til sist, artikkelen viser heller ikke et bredt spekter av synspunkt fra et mangfoldig fagmiljø. Faglig uenighet mellom historikere om temaet blir ikke nevnt. Rodins stemme, er tekstens eneste stemme.

Jeanette Bukkøy Arntzen

XII. Analyse av artikkelen «Se hvilke sagn som kommer fra hjemstedet ditt» (Forskning.no)

I denne oppgaven skal vi lage en tekstanalyse av artikkelen "Se hvilke sagn som kommer fra hjemstedet ditt" på [Forskning.no](http://forskning.no). I oppgaven vil vi først presentere teksten, og analysere og diskutere den opp mot følgende problemstilling og forskningsspørsmål:

Problemstilling: "I hvilken grad er temaene fra Nytt Norsk Tidsskrift-debatten om forskningsformidling (2016-2018) relevante i diskusjonen om, og vurderingen av forskningsformidlingen ved HF-fakultetet ved UiO?"

Aktuelle forskningsspørsmål for vår oppgave:

- Forskningsspørsmål E: Hvilke muligheter gir allment tilgjengelig sakprosa, herunder kunnskapslitteratur, til allmennrettet forskningsformidling?
- Forskningsspørsmål F: Hvilken betydning har det om forskningsformidling på nettet skjer med åpen tilgang (open access)?
- Forskningsspørsmål H: Hvordan kan man forenkle fagstoff uten å banalisere, og hvor stort skal rommet være for typiske trekk ved meritterende vitenskapelig prosa: forbehold og forsiktighet med å trekke klare slutninger.

Beskrivelse

Teksten er hentet fra forskning.no, en nettavis som eies av ulike foreninger som alle har til felles å drive med forskningsformidling. Teksten er utformet som en nyhetsartikkel, og har tittelen "Se hvilke sagn som kommer fra hjemstedet ditt". Artikkelen er produsert av Universitetet i Oslo, og mer spesifikt av artikkelforfatter og kommunikasjonsrådgiver Phillip-André Baarøy. Den handler om at Norsk folkeminnesamling, i samarbeid med Institutet för språk och folkminnen, har lansert et digitalt kart med over 6000 sagn. Hvert av sagnene i samlingen er plassert på det stedet i kartet hvor det ble samlet inn. Kartet er interaktivt, og enhver som klikker seg inn kan lagre favorittfortellinger og dele dem med venner via sosiale medier. Norsk Folkeminnesamling fungerer som et nasjonalarkiv for kulturhistorisk materiale.

Saken består av to bilder, et forsidebilde som illustrerer et sagn, og et mindre bilde som er en skjermdump fra kartet. Den eneste kilden i saken er kulturhistoriker Line Esborg. Nederst i saken blir folk oppfordret til å sende inn sagn som ikke allerede er med i kartet til en oppgitt mail-adresse. Det er også med en lilla hyperlenke som leder oss til selve kartet. Øverst på kartet er logoen til Universitet i Oslo tydelig representert, og det fremkommer at nærmere avsender er instituttet for kulturstudier og orientalske språk ved det humanistiske fakultet, sammen med Norsk folkeminnesamling. Nederst til høyre er logoen til Institutet för språk och folkminnen avbildet.

Kartet er zoomet inn på Norden, og man kan få frem ulike sagn etter geografisk lokalisering og tematisk innhold ved å klikke på ulike symboler på kartet. Eksempelvis kan man velge å søke på ulike kategorier som "Nordiske sagn", "Norske sagn" eller etter temaene "Døden og de døde", "Den ville jakten", "Skogsvetter", "Vetter i vann" og "Troll & Kjemper". Det er blå bobler med tall som illustrerer hvor mange sagn det er på hvert geografisk område. Klikker man på en slik boble, zoomes

det nærmere inn på dette geografiske området, slik at man mer nøyaktig kan se hvor sagnet kommer fra. Videre får man muligheten til å klikke seg inn for å lese sagnet og nærmere informasjon om sagnet.

Moderne formidling

Kunnskapen, altså de ulike sagnene, presenteres på en oversiktlig og nøytral måte. Leseren av artikkelen inviteres til å bidra med ny kunnskap ved å bli tilbudt å sende inn sagn. Slik sett en åpen og demokratisk presentasjon av forskning.

I dagens samfunn får det visuelle og digitale en stadig større rolle, og i den raske teknologiutviklingen er det viktig å henge med på trendene – også for forskere. Kreativitet har blitt et nøkkelord for å fange mottakeren av kommunikasjon, og det er stadig nye måter å få frem budskap på. Interaktivitet som et stikkord for å involvere mottakeren i kommunikasjonen. Teksten er et eksempel på en multimodal tekst, fordi den består av ulike modaliteter som tekst, bilder og interaktivt kart. Overskriften er tabloid og teksten er utformet som en kort og lettleselig nyhetsartikkel = fengende og i tråd med normene for dagens nyhetsartikler. Verb som "se", "finn", "vis" og "søk" er brukt i artikkelen og på kartet, og dette kjennetegner interaktive artikler og vekker assosiasjoner til at mottakeren selv kan være delaktig i å utvide sagnkartet, altså en slags dialogisk kommunikasjon. Det at man kan lagre sagn i en privat liste og dele videre på sosiale medier, er andre eksempler på dette. Hyperlenken nederst i saken er synlig og har en annen farge enn resten av teksten. Logoene til avsenderne på kartet vekker troverdighet til sagnprosjektet. Bildene i saken vekker assosiasjoner til nasjonalromantikken og det nasjonalistiske. Den interaktive artikkelen er et eksempel på hvordan man kan forenkle fagstoff ved å ta i bruk ulike virkemidler, samt digital teknologi og journalistiske grep.

Det er selvsagt ikke all kunnskap eller vitenskap som kunne vært presentert på denne journalistiske måten. At "all" informasjon skal være visuell, interaktiv, kort og konsis – som dagens journalistikk - setter høye krav til forskningsformidlingen, fordi det typisk motsatt av hva forskning dreier seg om. Forskning er nyansert og langtekkelig. Likevel; hvorfor må dette bety at forskning ikke presenteres på en mer moderne og kreativ måte? Wig og Svensen oppsummerer hvordan forskning og journalistikk heller kan ses som to sider av samme sak: "Vi mener likevel at det dypest sett er et sammenfall mellom journalistikk og forskning som er sterkere enn motsetningene. Grunnleggende dreier begge virksomheter seg om å finne treffende måter å beskrive virkeligheten på" (Wig og Svensen, 2016, s. 203). Det er her kjernen ligger, både i god journalistikk, god kommunikasjon og god forskning. Hvis forskningen mister stemmer fordi formidlingen ikke når frem, så har forskningen mistet sin verdi. Man må selvsagt alltid veie opp hva som er viktigst med forskningsresultatene før man velger hvordan man skal formidle den. Målet med denne formidlingen er at hele Norge skulle få kjennskap til sagnkartet, og at nordmenn kunne bidra til å gjøre det enda bedre. Slik sett kan man ved denne formidlingen, som minner om nyhetsjournalistikk, lykkes med å få frem dette budskapet.

Banalisering?

Selv om definisjonen på et sagn står i artikkelen, står det ingenting om hvem eller hvordan prosessen foregår etter man har sendt inn et sagn til mailadressen. Det står heller ikke noe om hvordan de ulike sagnene har blitt funnet. I det hele tatt kunne det sikkert vært mer informasjon. Det er også bare én kilde som er intervjuet i saken, og slik sett inneholder artikkelen ikke flere perspektiver, noe som kan gjøre den litt snever. Mer informasjon, og sikrere kilde, for eksempel forskning gjort av

historieforskere, kunne derfor med fordel ha styrket formidlingen. I så fall ville teksten kanskje i større grad blitt preget av fagbegreper og mer konkret informasjon, som debatten i Nytt Norsk Tidsskrift nevner. Wig og Svensen argumenterer for at spesialuttrykk kan være mer presise, og fremme diskusjon blant forskere, som igjen gir fremskritt i forskningen (Wig og Svensen, 2016, s. 203). På en annen side ville dette ha gjort teksten mer tilgjengelig for videre forskning, heller enn å opplyse allmennheten. Spørsmålet om hvordan forskningsformidlingen forenkles uten å bli banal kan, med betraktningene på manglende faglig tyngde som nevnt ovenfor, diskuteres. Likevel må det veies opp med målet til denne forskningsformidlingen, som nevnt ovenfor. I denne sammenhengen tjener forskningen på at formidlingen blir forenklet, og den gjør det uten å bli for banal.

Sagnsuksess

For å få bedre innsikt i prosessen rundt formidlingen av kartet, har vi i dette avsnittet inkorporert tilsendt informasjon og synspunkter fra kommunikasjonsrådgiver Fillip-André Baarøy. Kommunikasjonsseksjonen ved Det humanistisk fakultet (HF) ble kontaktet av Institutt for kulturstudier og orientalske språk (IKOS), som fortalte at et nytt interaktivt kart med sagn fra hele Norge snart var klart. De ønsket å gjøre sagnkartet kjent for folk i hele Norge - og ønsket også at mange skulle bruke kartet og komme med innspill til utvidelse og utbedring av det. Kommunikasjonsseksjonen tok ansvar for dette, og laget nettsak, sponset post på Facebook, tipset NTB og 89 ulike region- og lokalaviser i hele Norge. Ifølge Baarøy ble sagnkartet svært godt mottatt. Nettartikkelen på HF sine nettsider fikk over 8000 lesere. 32 ulike medier laget sak. Over 72 000 personer i hele Norge brukte kartet. Forsker Line Esborg fikk flere hundre e-poster med tilbakemeldinger på kartet. Selv mener kommunikasjonsrådgiveren at denne forskningsformidlingen har to styrker: den lokale knaggen og publikums mulighet til å delta. I sagnkartet var det hundrevis av ulike historier som var gitt geografisk tilhørighet - noe som ga muligheten til mange forskjellige saker ulike steder i landet. Kartet var interaktivt og inviterte publikum til å søke etter historier på egenhånd - noe som skapte engasjement. Mange i Norge er opptatt av hjemstedet sitt.

Ståle Wig og Henrik Svensen kan sies å ha sparket i gang diskusjonen om norsk forskningsformidling (Wig og Svensen, 2016, S. 195-208). De mener at institusjonene har flyttet makt og ansvar fra forskerne til kommunikasjonsrådgivere, og at dette er den største barrieren for bedre formidling. I sitt motsvar sier rektor ved Universitetet i Oslo, Ole Petter Ottesen, at han ikke kjenner seg igjen i dette: "Ingen kommunikasjonsrådgiver står mellom forskeren og offentligheten som en slags "puppetmaster" i jakten på flest mulig klikk. Rådgivernes jobb er å bistå forskerne i deres formidling" (Ottesen, 2016, s. 368). Argumentet til Ottesen sammenfaller godt med forskningsformidlingen rundt nyheten av sagnet. Her er det en rådgiver, ansatt av Universitetet i Oslo vel og merke, som er forfatteren av artikkelen. Kommunikasjonsrådgivere jobber, på litt samme måte som journalistene, for å presentere informasjon fra andre kilder. Vi mener at hvis forskeren og kommunikasjonsrådgiveren samarbeider på en god måte, slik at både det faglige og kommunikasjonsmessige blir ivaretatt, er ikke dette nødvendigvis et problem. Informasjonen fra Baarøy i forrige avsnitt underbygger denne påstanden. Det viktigste poenget var at forskeren hadde klare mål med formidlingen. Kommunikasjonsseksjonen fulgte opp disse målene, og hjalp Esborg med å nå ut til lokale steder i Norge via mediedekning og spredning i digitale kanaler. Forskeren oppnådde målet sitt når forskningen fikk oppmerksomhet, ble tatt i bruk og fikk tilbakemeldinger.

Åpen tilgang

At leseren har mulighet til å bidra til forskningen sier noe om betydningen av forskningsformidling med åpen tilgang på nett, eller open access. Formidlingen av nordiske sagn er dermed i tråd med Ottersens forslag om å gjøre forskningsformidling om til kunnskapsutvikling (Ottersen, 2016, 368-375). I debatten blir det også nevnt at "forskningen blir bedre av å stå i et kommunikasjonsforhold til samfunnet utenfor" (Morgenbladet.no, 2018). Forskningen formidles direkte til brukerne, og kanskje mest til de som er interesserte. Dette kan lede til at flere vil bidra til forskningen, enten med egen kunnskap om sagn eller i en debatt. Ved at 72 000 nordmenn brukte kartet, og forsker Esborg mottok hundrevis av tilbakemeldinger på kartet, er sagnformidlingen et godt eksempel på at åpen tilgang gjør forskningen mer demokratisk.

Muligheten med åpen tilgang som dette har imidlertid ikke bare positive konsekvenser. I visse typer forskning som er av mer kontroversiell karakter, eksempelvis integrering og innvandring, kan det tenkes at delingen via sosiale medier og kommentarfeltene gjør at saken kan bli nedrent av kommentarer som sprer usannheter. Det at forskningen har åpen tilgang på internett, og at alle dermed kan delta bare ved få tastetrykk, gjør at formidlingen blir mer sammensatt. Det hele inngår i en større samfunnsdiskusjon om ytringsfrihet og debattklima på nett, men diskusjonen angår også forskningsformidlingen fordi den kan spres i de samme digitale kanaler. Forskningsformidling med åpen tilgang på internett bidrar altså til at flere stemmer kan komme til – også de som vil forme et annet virkelighetsbilde av forskningsresultatene. Studenter, journalister, forfattere, filmskapere, bloggere, kommentatorer – nettroll og-prinsesser, som Johan Tønnesson (2018). bemerker, er alle slike stemmer. Som tidligere nevnt, vil kartet kanskje være mest interessant for de som interesserer seg for historie, litteratur eller lokal kultur. Kartet fremmer deltakelse og opplysning hos det norske folk, og kan sies å være et eksempel på forskningsformidling som tjener på åpen tilgang.

Avslutning

I denne oppgaven har vi beskrevet artikkelen som dreier seg om nyheten om et digitalt kart med over 6000 sagn. Vi har beskrevet de ulike virkemidlene den innehar, og knyttet disse opp mot en overordnet problemstilling og ulike forskningsspørsmål. Noen av temaene vi har diskutert dette opp mot er forenkling av forskning uten å banalisere, forholdet mellom forskning og journalistikk, åpen tilgang til forskningsformidling med internett, og hvilke grupper forskningen når ut til. Denne typen forskningsformidling deler klare trekk med journalistikken, men gjør det på en passende måte og knytter det opp mot sagnformidlingens mål. Ifølge kommunikasjonsrådgiver Baarøy ble sagnformidlingen svært godt mottatt, med antall lesere og brukere av kartet samt mediedekning. Slik sett er dette et eksempel hvor samspillet mellom det faglige fra forskeren, og det kommunikasjonsmessige fra kommunikasjonsavdelingen, har vært vellykket sett i sammenheng med sagnformidlingens mål. Til tross for at sagnteksten med fordel kunne vært mer vitenskapelig forankret og inneholdt mer informasjon, mener vi at den ikke er for banal. Det at artikkelen har åpen tilgang på internett er med på å gjøre forskningsformidlingen mer sammensatt, og gir flere stemmer adgang til å delta i forskningsdebatten. Vi mener at teksten er et godt eksempel på hvordan digital forskningsformidling kan bidra til å gjøre forskningen mer demokratisk og tilgjengelig for alle og enhver.

Litteraturliste:

Forskning.no (2018) [Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://forskning.no/2018/01/hva-var-folk-fra-ditt-hjemsted-redde/produert-og-finansiert-av/universitetet-i-oslo/>> [Lest 10.mars 2018].

Morgenbladet.no (2016) [Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://morgenbladet.no/hendelse/hva-er-forskningsformidlingens-formal>> [Lest 14.mars 2018].

Ottesen, Ole Petter, (2016) Maktkamp i forskningsformidlingen. Nytt Norsk Tidsskrift, april 2016, S. 368-375.

Wig, Ståle og Svensen, Henrik (2016) Trøbbel i tårnet. Om hvorfor akademia må tenke nytt om forskningsformidling, Nytt Norsk Tidsskrift, mars 2016, S. 195-208.

Tønnesson, Johan, (2018) Forskningsformidling er også kontrovers. Nytt Norsk Tidsskrift, januar 2018, S. 87-77.

Emilie Johansen og Jenny Gudmundsen

XIII. Analyse av artikkelen «Retorikk» (snl.no)

Jeg har valgt artikkelen med tittelen «Retorikk» fra Store norske leksikons (SNL) nettsider. Forfatterne av denne teksten er professor i filosofi ved Universitetet i Bergen Lars Fredrik Händler Svendsen og postdoktor ved Universitetet i Oslo Jan Grue. Teksten tar for seg retorikkens historie fra antikkens Hellas frem til i dag og berører også sentrale forskningsområder innenfor den retoriske disiplin som blant annet sakprosaforskning og retorisk praksis. I denne teksten vil jeg analysere artikkelen med fokus på hvordan teksten fungerer fra et perspektiv på forskningsformidling.

Som generell formidler av kunnskap tjener SNL som plattform svært godt. Med et stort utvalg av artikler å skilte med kommer de som regel langt opp i søkefeltet hos «googlere». SNLs store fordel mot andre nettbaserte leksikon som for eksempel wikipedia er at artiklene deres er skrevet av navngitte og ofte profilerte fagfolk, noe som også gjelder artikkelen som behandles her. Derfor vil en norskspråklig googler på utkikk etter sikker kunnskap velge SNL fremfor andre indre sikre kilder dersom tilbudet er der.

Retorikkens bevismidler er kun viet et lite avsnitt i teksten og skraper knapt i overflaten av hva disse begrepene betyr. Avsnittet befinner seg i midten av teksten og henger ikke åpenbart sammen med omgivelsene. Alle tre begrepene inneholder koblinger til artikler som gir en mer utfyllende forklaring av begrepene. Fordi retorikkens bevismidler har en sentral plass i norskfaget i skolen vil det være naturlig at mange som søker opp denne siden kan være ute etter informasjon om nettopp dette, men blir møtt med henvisning til en rekke andre artikler. Denne gruppen vil kanskje ikke finne det de leter etter i denne artikkelen. Dette skaper et spørsmål om hvorvidt en artikkel på SNL tjener sitt formål dersom den er avhengig av å lene seg på en rekke andre artikler for å formidle kunnskap. På denne måten kan vi se på leksikontekster som ordnet i et hierarki der andre tekster må leses for at den opprinnelige teksten skal gi mening. En kan også spørre seg hvilke lesere forfatterne har sett for seg fordi de velger å plassere dette sentrale avsnittet midt i teksten og uten å virkelig forklare begrepene.

Selv om teksten tar opp aktuelle spørsmål om retorisk forskning, som for eksempel fokus på massemedier, finnes det få eksempler på hvordan denne forskningen kan se ut. Dette skaper et antikklimaks i artikkelen hvor man leser seg gjennom antikkens retorikk og opp til mer moderne retorisk forskning uten at vi kommer riktig frem til hvordan det ser ut i dag. Ut ifra et perspektiv som ser på hvordan forskning formidles i teksten kan dette merkes som en mangel. Det blir riktignok nevnt at retorikken tok en ny vending etter massemedienes oppblomstring på 1900-tallet hvor det skiftet fokus fra taleskriving til å bli brukt som et kritisk redskap i analyse. Dette kan likevel i mange tilfeller ikke være nok til at leseren skal få et godt bilde av hvordan den moderne retoriske forskningen ser ut og hva den tar for seg.

Teksten viser at det innen retorikken finnes uenigheter under avsnittet «Eget fag eller støttefag» hvor det reiser en problemstilling og formidler flerstemmighet. I avsnittet blir leseren presentert for argumenter som inngår i et kompromiss. Ved å ledsage leseren gjennom problemstillingen på denne måten klarer artikkelen å eksponere et faglig problem uten at det går på bekostning av formidlingen. Blant annet bygger et av argumentene på at den retoriske arbeidsfasen *inventio* i seg selv åpner for at retorikken krever kunnskap fra andre disipliner for å fungere. På denne måten bygger avsnittet på

leserens kunnskap fra et tidligere punkt i artikkelen og åpner for en kompetanseutvikling hos leseren. Dette bygger også på SNLs forfatterveiledning hvor forfatteren får tydelige instruksjoner om å øke vanskelighetsgraden gjennom artikkelen.

Alt i alt vil jeg si at artikkelens forskningsformidling er gjennomgående god. Det er ikke lett å treffe en så stor gruppe som en leksikontekst skal. Den skal gå i dybden på temaet uten å miste leserne og må derfor bygges opp på en så pedagogisk måte som mulig. Likevel er det enkelte temaer som kunne vært viet mer plass, selv om sjangerens omfang er svært begrenset. Jeg er helt sikker på at det finnes elementer i teksten en kunne kuttet ned på for å gi plass til flere eksempler på moderne retorisk forskning da dette ville gjort leserens bilde av disiplinen enda klarere.

Markus Bjerkevoll Odland